

Česká zemědělská univerzita v Praze

Provozně ekonomická fakulta

Katedra humanitních věd

Diplomová práce

Udržitelný rozvoj venkova. Případová studie obce Veleň.

Bc. Lucie Bohatová

© 2023 ČZU v Praze

ČESKÁ ZEMĚDĚLSKÁ UNIVERZITA V PRAZE

Provozně ekonomická fakulta

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

Bc. Lucie Bohatová

Veřejná správa a regionální rozvoj – c.v. Litoměřice

Název práce

Udržitelný rozvoj venkova. Případová studie obce Veleň.

Název anglicky

Sustainable development of countryside. A case study of the village of Veleň.

Cíle práce

Cílem diplomové práce je zjistit, jak obec Veleň ve Středočeském kraji naplňuje principy udržitelného rozvoje.

Metodika

Teoretická část diplomové práce pojmenovává hlavní principy udržitelného rozvoje. Tato část práce je založena na studiu relevantních tištěných a elektronických zdrojů. Praktická část je pojata jako případová studie obce Veleň řešící naplňování těchto principů ve specifických podmínkách českého venkova.

Doporučený rozsah práce

60 – 80 str.

Klíčová slova

Udržitelný rozvoj, venkov, obec, Veleň

Doporučené zdroje informací

- BLAŽEK, Jiří a David UHLÍŘ. Teorie regionálního rozvoje: nástin, kritika, implikace. Vydání třetí, přepracované a doplněné. Praha: Univerzita Karlova, nakladatelství Karolinum, 2020. ISBN 978-80-246-4566-7.
- KELLER, Jan. Přemýšlení s Josefem Vavrouškem. Praha: G plus G, 1995. Zde a nyní (G plus G). ISBN 80-901896-1-x.
- LA COURT, Thijs de. Klíč k naší společné budoucnosti: co skrývá zpráva Brundtlandové?. Praha: Ministerstvo životního prostředí České republiky ve spolupráci s hnutím Brontosaurus v EkoCentru Brno, 1992. ISBN 80-85368-25-0.
- MAJEROVÁ, Věra, Tomáš KOSTELECKÝ a Luděk SÝKORA. Sociální kapitál a rozvoj regionu: příklad Kraje Vysočina. Praha: Grada, 2011. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-4093-5.
- MEADOWS, Donella H. a Dennis L. MEADOWS. Překročení mezí: konfrontace globálního kolapsu s představou trvale udržitelné budoucnosti. Praha: Argo, 1995. ISBN 80-85794-83-7.
- MOLDAN, Bedřich. Podmaněná planeta. Praha: Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1580-6.
- Naše společná budoucnost: světová komise pro životní prostředí a rozvoj. Praha: Academia, 1991. ISBN 80-85368-07-2.
- VOTRUBEC, Ctibor. Lidská sídla, jejich typy a rozmístění ve světě. Praha: Academia, 1980.

Předběžný termín obhajoby

2022/23 ZS – PEF

Vedoucí práce

Mgr. Jan Brabec, Ph.D.

Garantující pracoviště

Katedra humanitních věd

Elektronicky schváleno dne 11. 11. 2022

prof. PhDr. Michal Lošťák, Ph.D.

Vedoucí katedry

Elektronicky schváleno dne 24. 11. 2022

doc. Ing. Tomáš Šubrt, Ph.D.

Děkan

V Praze dne 26. 01. 2023

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že svou diplomovou práci "Udržitelný rozvoj venkova. Případová studie obce Veleň." jsem vypracovala samostatně pod vedením vedoucího diplomové práce a s použitím odborné literatury a dalších informačních zdrojů, které jsou citovány v práci a uvedeny v seznamu použitých zdrojů na konci práce. Jako autorka uvedené diplomové práce dále prohlašuji, že jsem v souvislosti s jejím vytvořením neporušila autorská práva třetích osob.

V Praze dne 19. března 2023

Poděkování

Ráda bych touto cestou poděkovala Mgr. Janu Brabcovi, Ph.D. za jeho cenné rady, připomínky a trpělivost při zpracování mé diplomové práce. Touto cestou bych také ráda poděkovala mé rodině, synům a vnoučatům za podporu a pochopení během mého studia.

Udržitelný rozvoj venkova. Případová studie obce Veleň.

Abstrakt

Tato diplomová práce se zabývá udržitelným rozvojem, na úrovni venkova, v obci Veleň ve Středočeském kraji. Cílem diplomové práce je zjistit, jak obec Veleň naplňuje principy udržitelného rozvoje. Teoretická část diplomové práce pojmenovává hlavní principy udržitelného rozvoje. Tato část práce je založena na studiu relevantních tištěných a internetových zdrojů. Praktická část je pojata jako případová studie obce Veleň řešící naplňování těchto principů ve specifických podmínkách českého venkova.

Klíčová slova: udržitelný rozvoj, venkov, obec, Veleň, životní prostředí, ochrana životního prostředí

Sustainable development of countryside. A case study of the village of Veleň

Abstract

This thesis deals with sustainable development, at the rural level, in the village of Veleň in the Central Bohemian Region. The goal of this thesis is to determine, how does the village of Veleň fulfil the principles of sustainable development. The theoretic part of this thesis focuses on the main principles of sustainable development. This part is based on the study of relevant references which are in printed or electronic version. The practical part is established as a case study on the village of Veleň, which focuses on the fulfillment of said principals in a specific conditions of Czech rural site.

Keywords: sustainable development, countryside, ruralsite, village, Veleň, environment, protection of environment

Obsah

1 Úvod.....	11
2 Cíl práce a metodika	12
2.1 Cíl práce	12
2.2 Metodika	12
3 Teoretická východiska	13
3.1 Historie ochrany životního prostředí.....	13
3.1.1 Definování pojmu trvale udržitelný rozvoj.....	14
3.1.2 Vývoj principů udržitelného rozvoje ve světě	15
3.1.3 Vývoj udržitelného rozvoje v dokumentech Evropské unie.....	16
3.1.4 Zelená dohoda pro Evropu.....	17
3.2 Agenda 2030 pro udržitelný rozvoj a cíle udržitelného rozvoje OSN.....	17
3.2.1 Zpráva o udržitelnosti OSN v roce 2022	21
3.3 Udržitelný rozvoj České republiky – historie	21
3.4 Současnost udržitelného rozvoje v ČR	23
3.5 Koncepce rozvoje venkova a vymezení pojmu venkova	25
3.5.1 Principy koncepce rozvoje venkova	29
3.6 Indikátory udržitelného rozvoje	30
4 Vlastní práce	33
4.1 Obec Veleň – charakteristika	33
4.1.1 Historie obce Veleň	35
4.1.2 Samospráva obce	36
4.1.3 Volební účast občanů v obci.....	37
4.1.4 Strategické dokumenty obce.....	38
4.1.5 Počet domů a obyvatel.....	40
4.1.6 Veřejná infrastruktura	43
4.1.7 Občanská vybavenost, společenský a komunitní život v obci.....	48
4.1.8 Uskutečněné a plánované projekty	50
4.1.9 Podnikatelská struktura obce	52
4.1.10 Hospodaření obce	52
5 Výsledky a diskuse	57
6 Závěr.....	59
7 Seznam použitých zdrojů	60
7.1 Internetové zdroje.....	61
8 Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk	65
8.1 Seznam tabulek	65

1 Úvod

Udržitelný rozvoj je velmi diskutované téma jak ve světě, tak i doma. I ti největší odpůrci udržitelného rozvoje musí uznat na pozadí událostí jara roku 2022, kdy Ruská federace napadla suverénní stát Ukrajinu, že žít, existovat či podnikat udržitelně je zapotřebí. Ukazuje se, že naše závislost na zdrojích, kterými naše země nedisponuje, a které dovážíme ze země, která je vůči ostatním zemím agresivní a vede ekonomickou válku s podporovateli této napadené země, tak následné vyvázání se z těchto dodavatelských vazeb je velmi těžké. Ukazuje se, že snížit spotřebu zdrojů, surovin a jejich obnovitelnost a udržitelnost v kontextu samostatnosti ekonomiky státu je velice nutné a důležité, ale velmi těžké při dnešní globalizaci a volném trhu, služeb a kapitálu.

V našem vnímání máme spojené slovo rozvoj s růstem. Jakým způsobem jde dohromady toto spojení s ekonomickým růstem je na pováženu. *„Rozvoj znamená změnu. Cíl rozvoje by měl záviset na naší vlastní etice, kultuře a náboženství. Převládajícím vzorem současného rozvoje se stal model západní kultury, která vytvořila univerzální řád, s univerzálními hodnotami, univerzální ekonomikou a vědou“* (La Court, 1992, s.124). *„Po tisíciletí připadalo lidem samozřejmé, že budou mít a chtít jen tolik, kolik měli jejich předkové. Dnes nám připadá samozřejmé chtít a mít víc, než měla předešlá generace.“* (Kohák, 2000, s. 22). Jde o to, že naše planeta je jedinečná a její zdroje mají svůj limit, nemůžeme je čerpat do nekonečna. Naše současná společnost je nyní vystavena skutečnosti, jak se s limitem zdrojů na naší planetě naučit hospodařit, zda všeobecný blahobyt, ve kterém nyní žijeme bude i nadále udržitelný. *„Štědrost přírody dnes spočívá do značné míry v tom, že si téměř zdarma bereme to, co vytvářela například v podobě fosilních paliv po desítky milionů let, v tomto smyslu je naše ekonomika dotována přírodou“* (Keller, 1995, s.166). Již nyní (červenec '22) v důsledku energetické krize nám Evropská komise předkládá návrhy, jak vyjít v chladných měsících s menším množstvím plynu, tj. snížení teploty v komerčních, veřejných budovách. Komise navrhuje snížit v EU od srpna do března spotřebu plynu o 15 % (Evropská komise, 2022). A to je jeden ze střípků omezení, se kterým se budeme muset potýkat.

Jakým způsobem malá obec ve Středočeském kraji dokáže naplňovat principy udržitelného rozvoje venkova při téměř zdvojnásobení počtu obyvatel mezi lety 2010 a 2021.

2 Cíl práce a metodika

2.1 Cíl práce

Cílem diplomové práce je zjistit, jak obec Veleň ve Středočeském kraji naplňuje principy udržitelného rozvoje.

2.2 Metodika

Teoretická část diplomové práce pojmenovává hlavní principy udržitelného rozvoje. Tato část práce je založena na studiu relevantních tištěných a elektronických zdrojů. Praktická část je pojata jako případová studie obce Veleň řešící naplňování těchto principů ve specifických podmínkách českého venkova. Součástí praktické části je specifikace obce Veleň v oblasti ekonomické, environmentální, sociální a správě věcí veřejných. Data jsou čerpána z veřejně dostupných dat, např. webové stránky obce, analýza rozpočtu obce z monitoru státní poklady, data Českého statistického úřadu pro danou obec.

3 Teoretická východiska

„Filozofie trvale udržitelného života předpokládá mnohem větší úctu k přírodě, než s jakou počítá dnes poměrně rozšířený přístup ke světu, máme příliš často sklon připisovat nejvyšší hodnotu tomu, co jsme sami vytvořili a co sami využíváme. Úcta k přírodě předpokládá vysoké ocenění také všeho, co vzniklo bez naší zásluhy a o čem se ani nemůžeme domnívat, zda existuje pouze kvůli nám“ (Keller, 1995, s.36).

3.1 Historie ochrany životního prostředí

Ochrana životního prostředí sahá již do dávných let minulých, kdy prvním problémem bylo znečištění ovzduší.

Historie znečišťování vnitřního ovzduší způsobené otevřenými ohništi v uzavřených jeskyních ovlivnilo zdraví jejich obyvatel již v době prvobytně-pospolné. Vědecké studie vzorků mumifikovaných plicních tkání z Egypta, či Peru prokázaly, že již naši dávní předkové trpěli zaprášením plic sazemi. Význam čistého ovzduší vyzdvihl ve svém díle „*Vzduch, voda, země*“ Hippokrates. Řada dalších učenců, např. Cornel, či Plinius starší popsali, jak znečištěné ovzduší ovlivňuje zdraví obyvatel (Skácel, Tekáč, 2019, s. 61). V plném slova smyslu můžeme mluvit o ohrožování přírodních zdrojů a životního prostředí, když zemědělci s těmito zdroji nerozumně hospodařili, a způsobili tak vážné poruchy krajiny, např. zavodňování či erozi půdy (Moldan, 1997, s.14). Termín ochrany životního prostředí se začal používat až v šedesátých letech 20. století, i když některé problémy ohledně ochrany životního prostředí bylo nutné řešit už dříve (Moldan, 2009, s. 88). Jedním z mnoha projevů velmi znečištěného ovzduší nastalo v Londýně v prosinci roku 1952, kdy město zahalil smog, tzv. hustá mlha, způsobená lokálními topeništi spalující kamenné uhlí (Skácel, Tekáč, 2019, s. 65). Dalším mezníkem upozornění na znečištěné životního prostředí bylo vydání knihy „*Tiché jaro*“ od Rachel Carsonové v roce 1963 o DDT a zneužívání pesticidů, tato kniha měla velký vliv na veřejnost (Gore, 1994, s.9). Autorka je profesí biologka a v knize popisuje zkázu v ptačí rezervaci po použití postřiků toxickými pesticidy, tato kniha jako první zdokumentovala široký rozsah kontaminace životního prostředí průmyslově vyráběnými jedovatými látkami (Moldan, 2021).

Důležitý rok je 1968, kdy byl založen Římský klub. Jedná se o skupinu myšlenkových vůdců, kteří identifikují řešení složitých globálních problémů. Tento klub v roce 1972 zadal

vypracování studie týmu pracovníků, která byla vydána pod názvem *The Limits*, v češtině *Meze růstu* (Římský klub, 2022). Autoři zpracovali vizi růstu lidské populace a světové ekonomiky v nadcházejícím století. Pro někoho byla tato kniha jako proroctví zkázy ale pro autory závěry této knihy vyjadřovaly výzvu, jak vytvořit společnost, která je materiálně zabezpečená, sociálně spravedlivá a ekologicky udržitelná, a která z lidského hlediska vyhovuje lépe než současná společnost posedlá růstem (Meadows a Meadows, 1995, s.18).

Organizace spojených národů svolala první světovou konferenci o životním prostředí roku 1972 do Stockholmu, na této konferenci byly jmenovány ekologické problémy vycházející z narušení životního prostředí mezinárodního a světového měřítka. Jedním z výstupů této konference bylo zdůraznění, že životní prostředí neuznává hranice. Heslo, které se použilo bylo „*Pouze jediná Země*“ (Moldan, 1997, s. 15,16).

3.1.1 Definování pojmu trvale udržitelný rozvoj

Jedna z prvních definic trvale udržitelného rozvoje pochází ze Zprávy pro Světovou komisi pro životní prostředí a rozvoj, nazvaná *Naše společná budoucnost*, tato zpráva byla předložena Valnému shromáždění OSN v roce 1987. Definice užitá v této zprávě zní, „*Lidstvo je schopno učinit svůj rozvoj trvale udržitelným – může zajišťovat své současné potřeby, aniž tím omezí možnosti příštích generací uspokojovat jejich budoucí potřeby*“. Autoři zprávy byli členové již zmíněné komise vedené její předsedkyní GroHarlem Bruntlandovou (*Naše společná budoucnost*, 1991, s. 20). Tato kniha se stala jedním z mnoha důležitých dokumentů při cestě za ochranou životního prostředí a trvale udržitelného rozvoje. V konceptu udržitelného rozvoje uvádí „*Uspokojování lidských potřeb a tužeb je nejvyšším cílem rozvoje, má-li ale životní úroveň přesáhnout základní minimum, musí životní spotřební standardy přihlížet k zajištění dlouhodobé udržitelnosti.*“ V knize upozorňují na růst populace, s tím se pojí zajištění zdrojů pro její výživu, ekonomický růst a ochrana životního prostředí. Jejich vize je, že pokud bude ekonomický růst založen na moudřejších zásadách, který dokáže udržet zdroje ale a to je velmi podstatné i rozmnožovat zdroje (*Naše společná budoucnost*, 1991, s. 47).

Další definice, údajně dle autorů nejjednodušší, je „*Trvale udržitelná je taková společnost, která může přetrvat generace, ta která je dostatečně předvídatelná, pružná a moudrá na to, aby si nepodkopla jak fyzické, tak sociální systémy, které ji podporují*“ (Meadows a Meadows, 1995, s.228). Ti samí autoři v této knize *Překročení mezi*

konstatovali, že v roce 1971 vedly jejich závěry v knize *Meze růstu*, že dosažení fyzických mezí využívání energie a materiálů lidmi je několik desítek let před námi. V roce 1991, kdy posuzovali údaje, tak počítačový model a jejich vlastní zkušenosti se světem, si uvědomili, že ač disponujeme vyspělejšími technologiemi, větší opatrností a důraznější politikou ochrany životního prostředí, mnohé zdroje materiálů a znečištění překročily své udržitelné meze (Meadows a Meadows, 1995, s.19).

V České republice je udržitelný rozvoj zakotven definicí v Zákoně č. 17/1992 Sb., O životním prostředí, ve znění pozdějších předpisů: *„Trvale udržitelný rozvoj společnosti je takový rozvoj, který současným a budoucím generacím zachová možnost uspokojovat jejich základní životní potřeby, a přitom nesnižuje rozmanitost přírody a zachovává přirozené funkce ekosystémů“*.

3.1.2 Vývoj principů udržitelného rozvoje ve světě

Pro ochranu životního prostředí a zajištění udržitelného rozvoje byly vytvořeny tzv. principy. Prvních 26 principů udržitelného rozvoje byly přijaty deklarací, na již zmíněné konferenci OSN ve Stockholmu roku 1972. Některé principy byly dále použity do konceptu udržitelného rozvoje (Hák, et al, 2002, s. 17).

Ve Zprávě od Bruntlandové jsou zpracované souhrny navrhovaných právních zásad péče o životní prostředí a udržitelného rozvoje, které byly podkladem pro konferenci v Riu (Naše společná budoucnost, 1991, s. 268):

- 1. Základní lidské právo – všechny lidské bytosti mají základní právo na životní prostředí vyhovující jejich zdraví a jejich pohodě.*
- 2. Mezigenerační spravedlnost – státy budou uchovávat a užívat životní prostředí a přírodní zdroje ve prospěch současné generace a generací budoucích.*
- 3. Uchovávání a udržitelné užívání – státy budou udržovat ekosystémy a ekologické procesy nepostradatelné pro fungování biosféry, ochraňovat biologickou rozmanitost a při užívání ekosystémů a přírodních biologických zdrojů budou dodržovat princip optimálního, trvale udržitelného rozvoje.*
- 4. Ekologické normativy a monitoring – státy ustanoví přiměřené normativy ochrany životního prostředí, státy budou monitorovat změny kvality životního*

prostředí a způsoby užívání přírodních zdrojů a budou zveřejňovat relevantní údaje.

5. *Předběžné ekologické hodnocení – státy budou zajišťovat nebo vyžadovat předběžné ekologické hodnocení zamýšlených aktivit, jež mohou významně ovlivnit životní prostředí nebo užívání přírodního zdroje.*
6. *Předběžné uvědomování, spravedlivý přístup a proces – státy včas uvědomí všechny osoby, které pravděpodobně budou významně dotčeny plánovanou aktivitou, a zaručí jim spravedlivý přístup k administrativním a soudním řízením a jejich řádný průběh.*
7. *Udržitelný rozvoj a pomoc – státy zajistí, že péče o životní prostředí a zdroje bude projednána jako nedílná součást plánování a realizace rozvojových aktivit a že budou poskytovat pomoc ostatním státům, zvláště rozvojovým zemím, při řešení otázek životního prostředí a udržitelného rozvoje.*
8. *Obecný závazek ke spolupráci – státy budou v dobré víře spolupracovat s ostatními státy při uskutečňování výše uvedených práv a povinností.*

Dalším milníkem byla událost v roce 1992 v Rio de Janeiru, konaný summit Země Konference Spojených národů, kde byla vydána Deklarace o životním prostředí a rozvoji s 27 zásadami, či principy, které propojují sociální, environmentální a ekonomickou stránku. Na této události byl také odsouhlasen i dokument Agenda 21, jedná se o akční program k udržitelnému rozvoji do jednotlivých oblastí na místní úrovni (Metodika pro místní Agendy 21 v ČR, 1992).

3.1.3 Vývoj udržitelného rozvoje v dokumentech Evropské unie

V zakládací smlouvě o Evropské unii tzv. Maastrichtské smlouvě z roku 1992 je jedním z cílů EU podporovat hospodářský a sociální pokrok, který je vyvážený a udržitelný s ohledem na růst respektující životní prostředí (Smlouva o Evropské unii, 1992). V Amsterodamské smlouvě z roku 1999 došlo k větší rozpracovanosti tohoto tématu a je opět jedním z cílů podporovat hospodářský a sociální pokrok, vysokou úroveň zaměstnanosti, vyvážený a udržitelný rozvoj a posílení ochrany životního prostředí (Amsterodamská smlouva, 1999). V Lisabonské smlouvě podepsané roku 2007 v článku 3.3, jako jedním z cílů Evropské unie je stanovena následující „*Usilovat o udržitelný rozvoj Evropy, založený na vyváženém hospodářském růstu a na cenové stabilitě, vysoce*

konkurenceschopném sociálně tržním hospodářství směřujícím k plné zaměstnanosti, společenském pokroku a na vysokém stupni ochrany a zlepšování kvality životního prostředí. Podporuje vědecký a technický pokrok“, pokračuje v článku 3.5 zmiňuje vztahy Unie s okolním světem, kdy přispívá mimo jiné *„K míru, bezpečnosti, udržitelnému rozvoji této planety, k solidaritě a vzájemné úctě mezi národy, volnému a spravedlivému obchodování, vymýcení chudoby, ochraně lidských práv, především práv dítěte, a k přísnému dodržování a rozvoji mezinárodního práva, zejména k dodržování zásad Charty Organizace spojených národů“* (Smlouva o Evropské unii, 2007).

3.1.4 Zelená dohoda pro Evropu

V roce 2019 byla schválena tzv. *Zelená dohoda pro Evropu*. Jedná se o akční plán pro zajištění zachování udržitelnosti hospodářství Evropské unie a je to nová strategie růstu pro hospodářství EU, která je udržitelná, čistší, bezpečnější a zdravější. Tato dohoda navazuje na úmluvy v rámci Organizace spojených národů, tj. Kjótský protokol, Pařížská dohoda. Hlavní cílem je dosažení nulových částic emisí skleníkových plynů do roku 2050. Evropská komise bude vydávat návrhy v celé řadě činností:

- čistá energie,
- udržitelný průmysl,
- stavby a rekonstrukce,
- trvale udržitelná mobilita,
- biologická diverzita,
- strategie od zemědělce ke spotřebiteli,
- eliminace znečišťování.

(Zelená dohoda pro Evropu, 2019)

3.2 Agenda 2030 pro udržitelný rozvoj a cíle udržitelného rozvoje OSN

Pro dosažení určitého stavu udržitelného rozvoje je nutné prvotně si stanovit jednotlivé cíle a časový termín, do kterého chceme dosáhnout tyto cíle. V roce 2015 byla Organizací spojených národů představena Agenda 2030 – akční plán pro lidi, planetu a prosperitu. Bylo stanoveno celkem 17 cílů udržitelného rozvoje (SDGs) a 169 podcílů, kterými se v následujících 15 let ukončí chudoba a zajistí ochrana životního prostředí, mír a blahobyt. Opět se opakuje nedělitelnost a vyváženost tří rozměrů: ekonomický, sociální a

environmentální. V článku 50. tohoto plánu je uvedena výzva k vybudování lepší budoucnost pro všechny lidi, kterým byla odepřena šance na lepší život a jako první generace která skoncuje s chudobou na světě (Agenda 2030, 2022). V následující tabulce jsou uvedeny stanovené cíle udržitelného rozvoje (SDGs).

Tab. 1 - Cíle udržitelného rozvoje (SDGs)¹

číslo cíle	název cíle
1	konec chudoby
2	konec hladu
3	zdraví a kvalitní život
4	kvalitní vzdělání
5	rovnost mužů a žen
6	pitná voda, kanalizace
7	dostupné a čisté energie
8	důstojná práce a ekonomický růst
9	průmysl, inovace a infrastruktura
10	méně nerovností
11	udržitelná města a obce
12	odpovědná výroba a spotřeba
13	klimatická opatření
14	život ve vodě
15	život na souši
16	mír, spravedlnost a silné instituce
17	partnerství ke splnění cílů

Následující odstavce jsou zpracovány na základě (Cíle udržitelného rozvoje-SGDs, Praha, 2015).

V případě prvního cíle, tj. konce chudoby, tak OSN Agenda 2030 rozděluje chudobu do dvou kategorií. První kategorie chudoby je nazývána extrémní chudoba, která se vyskytuje v podobě života za méně než 1,9 dolaru na den. Do roku 2030 je snaha zcela vymýtit tento druh chudoby. Druhá kategorie chudoby je taková, která je definována v jednotlivých národních legislativách a cílem je tuto chudobu snížit alespoň o polovinu. V tomto cíli jsou také zahrnuty např. systémy sociální ochrany, stejná práva v přístupu

¹Zdroj: vlastní úprava, Cíle udržitelného rozvoje SDGs, Praha, 2015)

k ekonomickým zdrojům a základním službám nebo posílit odolnost chudých a zranitelných před extrémními klimatickými jevy.

Druhý cíl se zabývá hladem, který je potřeba zcela vymýtit do roku 2030. Tento cíl zahrnuje např. zajištění stravy po celý rok zejména chudým obyvatelům, zajištění systémů udržitelné výroby potravin a odolných zemědělských postupů.

Třetí cíl zahrnuje nejen problémy, které by se mohly týkat pouze sociálně slabých zemích, ale také i vyspělých. Mezi tyto problémy patří epidemie AIDS, užívání návykových látek, narkotik a alkoholu, snížit počet úmrtí při dopravních nehodách a onemocnění způsobeného vlivem nebezpečných chemických látek a znečištěného vzduchu, vody a půdy.

Čtvrtý cíl si dává za úkol vybudovat, zpřístupnit a zkvalitnit vzdělání ve všech jeho úrovních a zemích pro všechna pohlaví bez ohledu na sociální postavení daného člověka. Tento cíl se nezabývá pouze studenty, ale také učitelským sborem, v jehož případě je potřeba zvýšit počet kvalifikovaných učitelů v rozvojových zemích.

Posílení postavení ženského pohlaví ve společnosti se dosáhne pomocí pátého cíle. Tento cíl bude zajištěn zamezením takových praktik, jako je např. dětský, předčasný nebo nucený sňatek a ženská obřízka. Další posílení se dosáhne rovnými příležitostmi, jak ve veřejném, tak i v ekonomickém a politickém životě.

Obsah šestého cíle byl zčásti zmíněn ve třetím cíli a týká se vodního ekosystému a problémů s ním spojeným. V tomto cíli jsou zahrnuty potřeby zajištění přístupu k pitné vodě pro všechny obyvatele planety, snížení znečišťování zdrojů pitné vody, ochrany a obnovy vodních ekosystémů a posílení místních komunit.

V sedmém cíli jsou určena stanoviska, která jsou z důvodu současných okolností velmi problémová i pro velmi vyspělé země. Jedná se o problémy týkající se zdrojů energií. Do roku 2030 je snaha zajistit každému cenově dostupné, spolehlivé a moderní energie. Další snahou v rámci tohoto cíle je zvýšit podíl vyrobených energií z obnovitelných zdrojů.

V rámci osmého cíle je nutné podporovat udržitelný ekonomický růst v závislosti na podmínkách dané země, diverzifikaci, snížení podílu nezaměstnaných a nestudujících mladých lidí a vymýtit nucené práce.

Devátý cíl se zaměřuje na průmysl, inovace a infrastrukturu, což v těchto sektorech je nutné podporovat inkluzi, udržitelnost, modernizaci, rozvoj a přístup k informačním a komunikačním technologiím.

Pomocí desátého cíle se dosáhne udržení růstu příjmů spodních 40 % populace na úrovni vyšší, než je celostátní průměr, zajistí se rovné příležitosti pro všechny obyvatele alepší se regulace a monitoring globálních finančních trhů a institucí.

Zajištění dostupného bydlení, inklusivní a udržitelné urbanizace a ochrany světového kulturního a přírodního dědictví se zabývá jedenáctý cíl. Tento cíl zahrnuje také snahu o snížení počtu úmrtí a dalších negativních dopadů přírodních katastrof.

Vlivem narušení stability klimatu v předešlých letech, je nutné začlenit do světového systému taková opatření, která dokážou zvýšit odolnost a schopnost adaptace na vzniklá nebezpečí, zlepšit vzdělávání a povědomí o klimatické změně. Toto vše je snahou třináctého cíle.

Čtrnáctý cíl se zaměřuje na ochranu oceánů, moří a mořských zdrojů a jejich udržitelného rozvoje. Mezi podcíle patří např. minimalizace dopadů okyselování oceánů, regulace rybolovu, zakonzervovat alespoň 10 % pobřežních a mořských oblastí a snížení znečištění oceánů a moří.

V případě patnáctého cíle je nutné zajistit ochranu, obnovu a udržitelné využívání suchozemských a vnitrozemských sladkovodních ekosystémů, dále zajistit udržitelné hospodaření se všemi lesy a zastavit odlesňování nebo mimo jiné rozšiřování pouští. V rámci tohoto cíle je nutné se zaměřit na ochranu suchozemských živočichů.

Šestnáctý cíl se zabývá problémy ve společnosti, do kterých patří např. všechny formy násilí, vykořisťování, obchod s lidmi, korupce, svrchovanost národů.

Sedmnáctý cíl je rozdělen do pěti bloků a to finanční, technologie, budování kapacit, obchod a systémové otázky. Tento cíl se v rámci těchto bloků zaměřuje na pomoc rozvojevým zemím.

3.2.1 Zpráva o udržitelnosti OSN v roce 2022

Ambiciózní plán OSN Agenda 2030 s vymýcením chudoby a hladu a zajištění blahobytu na světě s dalšími popsány cíli je z mého pohledu velmi nerealizovatelný. Časový úsek 15 let je velmi krátký. Už vyjádření blahobytu a jeho měření je velmi těžké, a troufám si říct, že neměřitelné. Blahobyt v rozvojové zemi má jiný rozměr a v Evropě také, ale i v evropském měřítku najdeme nízko příjmové a ohrožené skupiny lidí, kteří se potýkají s hladem, chudobou a v důsledku energetické krize jsou ohroženi energetickou chudobou. Kohák (2000) po četbě knihy *Faktorů čtyři zdůrazňuje, „řešením ekologické krize není výkonnější technika, nýbrž skromnější lidstvo“*.

V roce 2022 vydala OSN v červenci Zprávu o naplňování cílů SDGs. Dopady klimatické krize, pandemie COVID-19 a ozbrojené konflikty po celém světě ohrožují tyto cíle.

Počet lidí v extrémní chudobě před pandemií bylo 581 milionů, v současnosti je 657-676 milionů. Konec hladu je také v nedohlednu. Konflikty, pandemie a klimatická změna ohrožují potravinovou bezpečnost ve světě. 22,7 milionu dětí nedostalo v roce 2020 základní očkování, je to o 3,7 milionu více než v roce 2019. V celosvětovém měřítku cca 50 % základních škol nemá počítače a internet, 25 % základních škol nemá elektřinu, pitnou vodu. Za posledních 300 let zaniklo na Zemi více než 85 % mokřadů. Stav vodních ekosystémů světa se zhoršuje. Počet lidí bez elektřiny v roce 2015 byla 1,2 miliardy, v roce 2022 se snížil na 733 milionů, plán v roce 2030 činí 679 milionů. Ukáže další zpráva, jak se na počtu lidí bez elektřiny ukáže energetická krize v závěru roku 2022. Světová výroba se po pandemii vzpamatovala. Počet uprchlíků se zvýšil o 44 %. Celosvětově se dostal na rekordní úroveň. Růst globální teploty nezpomaluje, následkem dochází k projevům extrémního počasí. Ke květnu 2022 bylo nuceně vysídleno 100 milionů lidí. Počet lidí používajících internet se zvýšil z roku 2019 54 % na 63 % v roce 2021. Pandemie měla pozitivní vliv na rozšíření internetu (SDG Report 2022).

3.3 Udržitelný rozvoj České republiky – historie

V České republice, v bývalém Československu bylo v období mezi druhou světovou válkou a rokem 1989 možné stav životního prostředí pojmenovat za katastrofální. Komunistický režim v ČR byl velmi striktní vůči jiným názorům svých občanů. Jako příklad

můžeme uvést, že v roce 1964 vláda Československé socialistické republiky rozhodla v tajném dokumentu o likvidaci města Mostu za účelem vytěžení uhlí pod městem, přičemž došlo k vybudování nového města na zelené louce a přesunutí obyvatel. Občané se nemohli bránit, či diskutovat (Petržilka, 2014, s 382). Znečištěné prostředí se projevovalo převážně v regionech postižených těžbou, chemickým průmyslem, přítomností elektráren, což mělo dopady na zdraví obyvatel. Ochrana životního prostředí, či udržitelný rozvoj nebylo téma pro komunistický režim.

Udržitelný rozvoj a ochrana životního prostředí po roce 1989 v Československu a následně po jeho rozdělení v samostatné České republice, měla dvě velké osobnosti, které se věnovaly této oblasti. Jedním z nich je Doc. Ing. Josef Vavroušek, CSc., který v roce 1991 jako ministr životního prostředí zorganizoval první celoevropskou konferenci ministrů životního prostředí. Dále vedl naši delegaci na Konferenci OSN o životním prostředí v Riu de Janeiro v roce 1992, v témže roce založil Společnost pro trvale udržitelný život, tato společnost stále funguje. Dalším je prof. RNDr. Bedřich Moldan, CSc., dr.h.c., stal se také ministrem životního prostředí, jeho role byla velmi důležitá při tvoření ekologické legislativy po listopadu 1989 (wikipedia, 2022).

První Strategie udržitelného rozvoje byla schválena v roce 2004. Byly v ní nastaveny prioritní oblasti, cíle a nástroje k dosažení. Strategie klade důraz na tři hlavní pilíře udržitelného rozvoje, pilíř ekonomický, sociální a enviromentální. Tato strategie je podkladem pro zpracování koncepcí, akčních programů. Následná aktualizace proběhla v roce 2007, název dokumentu zněl „*Principy, nástroje a návrh priorit pro dopracování aktualizované Strategie udržitelného rozvoje ČR (2007)*“. Vláda schválila v roce 2010 „*Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky*“, kterým stanovila základní principy UR jako klíčové (Ministerstvo pro místní rozvoj, 2022):

Tab. 2 - Principy udržitelného rozvoje České republiky 2010²

pořadí	název principu UR
1	Princip rovnováhy tří pilířů udržitelného rozvoje
2	Princip soudružnosti a integrace politik a řízení
3	Princip předběžné opatrnosti

²Zdroj: vlastní úprava, *Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky*, s.75,76

4	Princip generační a mezigenerační odpovědnosti
5	Princip rovných příležitostí
6	Princip partnerství
7	Princip mezinárodní odpovědnosti
8	Princip rozmanitosti

3.4 Současnost udržitelného rozvoje v ČR

V současnosti je v platnosti strategický rozvoj České republiky do roku 2030 pod názvem *Strategický rámec Česká republika 2030*, byla to aktualizace Strategického rámce udržitelného rozvoje z roku 2010. Strategie Česká republika 2030 byla ovlivněna přijetím Agendy 2030 pro udržitelný rozvoj se sedmnácti cíli udržitelného rozvoje OSN. Strategie formuluje šest principů udržitelného rozvoje a jejich uplatnění při vytváření veřejných politik.

Tab. 3 - Principy udržitelného rozvoje České republiky 2030³

pořadí	název principu udržitelného rozvoje
1	Mějme na paměti, že udržitelný rozvoj je komplexní a dynamický systém
2	Zachovávejme a podporujme rozmanitost
3	Respektujme základní lidská práva
4	Participujme, diskutujme, buďme transparentní a hledejme nenásilná řešení konfliktů
5	Učme se
6	Mysleme globálně a dlouhodobě, jednejme lokálně

Ve strategii jsou formulovány cíle v šesti oblastech:

Tab. 4 - Oblasti cílů udržitelného rozvoje České republiky 2030⁴

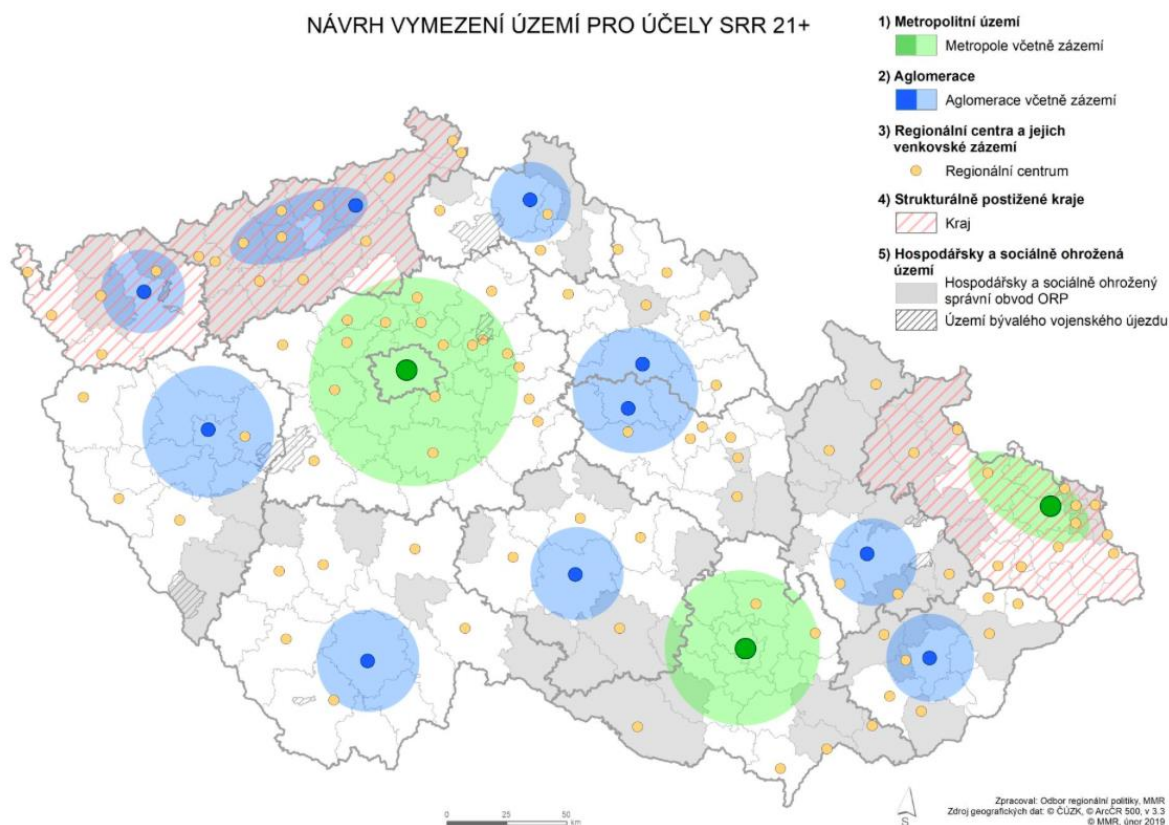
pořadí	cíl udržitelného rozvoje
1	Lidé a společnost
2	Hospodářský model
3	Odolné ekosystémy
4	Obce a regiony

³Zdroj: vlastní úprava, *Strategický rámec ČR 2030*

⁴Zdroj: vlastní úprava, *Strategický rámec ČR 2030*

5	Globální rozvoj
6	Dobré vládnutí

Dalším dokumentem je Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+, tzv. SRR21+, která navázala na Strategii regionální politiky mezi lety 2014-2020. Cílem SRR21+ je stanovení hlavních cílů regionálního rozvoje v horizontu 7 let na úrovni regionální politiky státu v souladu se zákonem č. 248/2000 Sb. O podpoře regionálního rozvoje, ve znění pozdějších předpisů. Dokument neřeší globální výzvy jako je vymýcení chudoby a hladu, ty řeší Organizace spojených národů. Dále také neřeší problémy lokálního charakteru, například odchod firmy z regionu, či snižování počtu zaměstnanců, to by mělo být řešeno na úrovni krajských a obecních strategických dokumentů. Jedná se o dokument, který definuje geografické vymezení jednotlivých strategických cílů SRR ČR 21+, tj. metropole, aglomerace, regionálního centra a jejich venkovské zázemí, strukturálně postižené regiony a hospodářsky a sociálně ohrožená území, viz Obr. 1 (SRR ČR 21+, 2019).

Obr. 1 - Vymezení území SRR 21+⁵

Dalším jedním z prvků pro zavádění udržitelného rozvoje na místní a regionální úrovni v ČR je již zmíněná Místní Agenda 21, z kapitoly 7.1.2. MA21 prostřednictvím zlepšováním správy věcí veřejných, strategického plánování a řízení a zapojování veřejnosti zvyšuje kvalitu života ve všech směrech. Hlavní úlohu v tomto ději má na starosti místní samospráva a státní správa. Místní Agenda 21 je zařazena od roku 2006 Ministerstvem vnitra mezi oficiální metody zvyšování kvality ve veřejné správě (ma21.cenia).

3.5 Koncepce rozvoje venkova a vymezení pojmu venkova

Pojem venkov je velmi těžké definovat. S tímto označením je spojena venkovská obec, venkovská krajina a venkovský prostor. Vesnická sídla se odlišují velikostí, vnitřním uspořádáním, stupněm koncentrace sídelních jednotek a půdorysem (Votrubec, 1980, s. 105).

⁵Zdroj: *Strategie regionálního rozvoje České republiky 2021+ (2019)*

Půdorysné typy podle Votrubce, (1980):

- Samota – nejmenší sídlení jednotka
- Víška – 5 až 15 blízko sebe seskupených domů
- Vesnice – malé cca do 30 domů/150 obyvatel, střední cca od 30 do 200 domů/ a od 150 do 1000 obyvatel, velké nad 200 domů a nad 1000 obyvatel.

Součástí krajiny je vesnické osídlení, kde obyvatelé vykonávají zemědělskou a jinou činnost (Votrubec, 1980, s. 114).

Perlín (2009) doporučuje pro vymezení venkovských obcí v České republice jako kritérium počet obyvatel a stanovení limitu obyvatel 3000. Došlo by s tím ke sjednocení statistických ukazatelů se Zákonem o obcích č. 128/2000 SB, ve znění pozdějších předpisů, kde je definována obec, která má alespoň 3 000 obyvatel. Ovšem máme zde města, která tento limit počtu nedosahují. Podle Perlína (2009) jsou přístupy k vymezení venkova rozdílné a nesjednocené, není přesné vymezení mezi venkovem a městem.

Perlín (nedatováno) pro toto doporučení srovnal několik nástrojů, čímž vyhovujícím se jevílo statistický nástroj.

- 1) Do urbanistického nástroje patří sídla vytvořená nízkopodlažními budovy s vysokou koncentrací rodinných domů. V těchto sídlech převládá zeleň na úkor pozemních komunikací.
- 2) Architektonický nástroj se vyznačuje sídlem s vysokým podílem nízkopodlažní zástavby v samostatných rodinných domech. V těchto rodinných domech je stále patrné hospodářské zázemí, které poskytovalo zemědělskou prvovýrobu.
- 3) Sídla v sociálním nástroji jsou typické užšími sociálními kontakty mezi obyvateli a je význačná neformální sociální kontrola a participace.
- 4) V rámci ekonomického nástroje jsou sídla zaměřena dominantně na zemědělství a výrobu potravin. Významná část obyvatel tohoto sídla je nucena dojíždět do zaměstnání do jiného sídla.
- 5) Historický nástroj popisuje sídlo, které v minulosti obdrželo městská práva.
- 6) Administrativní nástroje jsou sídla, která získala definici status města od státu. V rámci tohoto statusu jim náleží městská práva a znak.

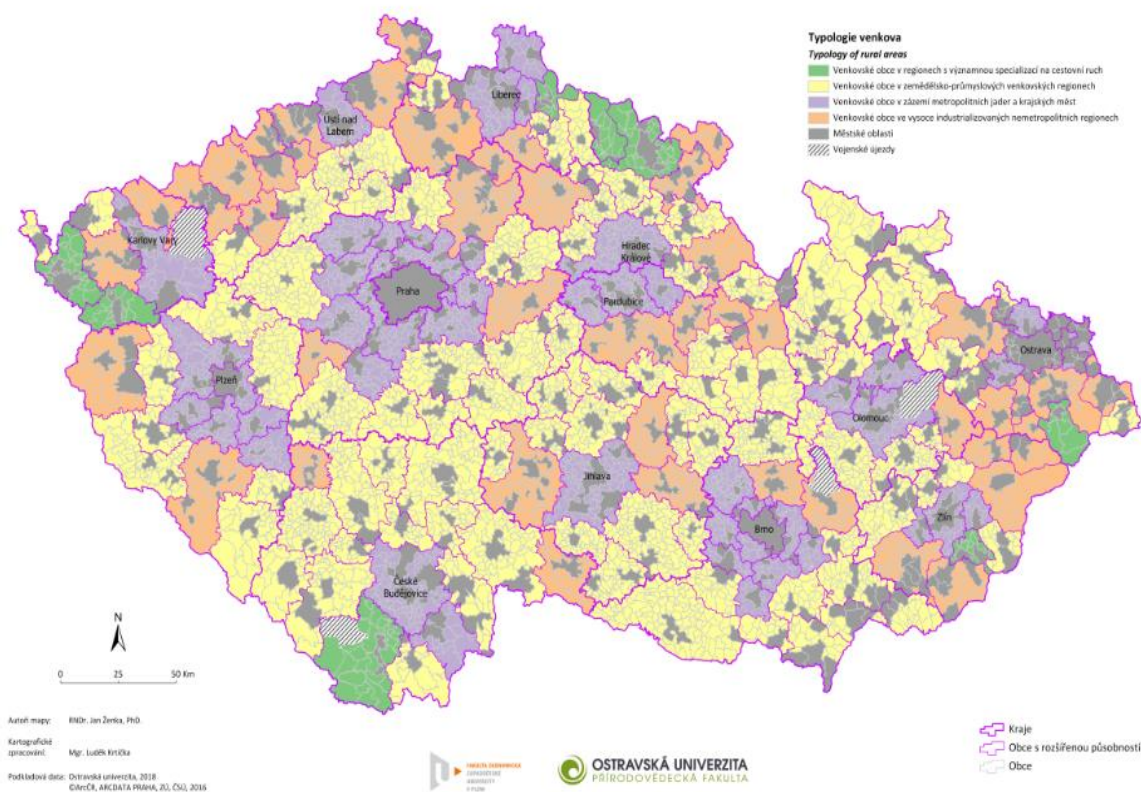
- 7) Statistický nástroj takové sídlo, ve kterém je počet obyvatel menší než konvenčně stanoví počet obyvatel.

Podle Majerové, Kosteckého a Sýkory (2011, str. 109) se převážně označují vesnice – venkovské osídlení a krajina v jejich okolí, nebo jako souhrn katastrů venkovských obcí. Další variantu uvádějí rozdělení venkovských prostor na příměstské, mezilehlé a odlehlé. Vidí problém u venkovských regionů v nedostatku pracovních příležitostí, nedostatečnou technickou infrastrukturu, přítomnost služeb, nepříznivou věkovou a vzdělanostní strukturu obyvatelstva. V Koncepci rozvoji venkova 2021-2027 (KRV 2019, s. 6-10) je uváděn výčet tří možných přístupů k vymezení venkova:

- 1. Implicitní vymezení na základě platné legislativy, tzn. posouzení určitých ukazatelů, např. počtu obyvatel a historického kritéria, ale není vymezen venkov ale město a za venkov je považován zbylý prostor mimo město.*
- 2. Pozitivistický přístup předpokládá vymezení venkova pomocí analýzy konkrétních pozorovatelných a měřitelných kritérií.*
- 3. Sociálně konstruktivistický přístup vychází z předpokladu, že pojem venkova je sociálně konstruován, to znamená je čistě společenským výtvořem, venkov je tedy to, co za venkov považuje daná společnost, a z toho je potřeba vycházet při jeho definici/vymezení.*

Pro vymezení venkova v Koncepci rozvoje venkova je definován venkov jako geografický prostor zahrnující územní obvody obcí, které nejsou středisky. Venkovem se myslí obce, s absencí postavení významnějšího sídelního systému, které nemají centrální funkci, či plní pouze malého rozsahu a nevytvářejí si vlastní zázemí většího rozsahu (KRV, 2019, s. 11).

Krtička, Ženka a kol. představují v Atlasu rozvoje venkova mapu se současnou typologií venkovských obcí na území Česka. Rozlišily venkovské obce s méně než 3000 obyvatel a městské obce s více než 3000 obyvatel, viz Obr. 2.

Obr. 2 - Typologie venkovských území Česka⁶

Tato typologie je zpracována na základě třech přístupů:

1. Exponovanost geografické polohy, kde rozhodujícím ukazatelem byl tzv. index perifernosti.
2. Strukturální přístup – vymezuje a klasifikuje venkovské obce na základě sektorové struktury hospodářství nebo socioekonomických funkcí území, tj. bydlení, zemědělství, průmysl, doprava, služby a cestovní ruch.
3. Klasifikace nemetropolitních regionů identifikujících hlavní faktory, mechanismy a aktéry lokálního rozvoje.

⁶Zdroj: Typologie venkovských území Česka v úrovni obcí: Atlas rozvoje venkova [mapa online]. Ostrava: Ostravská univerzita, 2021 [cit. 2022-10-21]. Dostupné z: <https://atlasvenkova.osu.cz/mapove-vystupy/#demografie>

Dle těchto tří kritérií byly venkovské obce rozčleněny podle exponovanosti, sektorové struktury hospodářství, hlavních faktorů rozvoje, zdrojů rozvojových impulsů, příležitostí a ohrožení do čtyř typů:

- venkovské obce v zázemí metropolitních regionů,
- venkovské obce s významnou specializací na cestovní ruch,
- venkovské obce ve vysoce industrializovaných nemetropolitních regionech,
- venkovské obce v zázemí zemědělsko-průmyslových regionů.

(Atlas rozvoje venkova, 2021, anotace)

3.5.1 Principy koncepce rozvoje venkova

Vláda schválila v lednu 2020 Koncepci rozvoje venkova pro období 2021-2027, tzv. jako základní materiál pro zpracování do strategických dokumentů, operačních programů a akčních plánů Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+.

V koncepci rozvoje venkova je uváděná vize: „*V roce 2027 je venkov územím, ve kterém se dobře žije a o němž se říká, že se v něm dobře žije*“ (KRV, 2019, s. 1). Tato vize má být dosažena pěti strategickými cíli.

1. *Lidé – stabilní populace venkovských oblastí charakteristická vysokým lidským a sociálním kapitálem zajišťující dynamický endogenní rozvoj venkova.*
2. *Sídla – dostatečná infrastruktura a vybavenost venkovských sídel zajišťující kvalitní život obyvatel a vytvářející možnosti pro hospodářský rozvoj venkova.*
3. *Životní prostředí – zdravé, rekreačně atraktivní, biologicky rozmanité a klimaticky stabilní životní prostředí venkova.*
4. *Ekonomika – výkonná, stabilní a diverzifikovaná ekonomika venkova umožňující seberealizaci obyvatel venkova a tvořící důležitou složku hospodářské základny státu.*
5. *Plánování a spolupráce – rozvinuté víceúrovňové strategické plánování a řízení rozvoje založené na znalostech a úspěšná spolupráce obcí.*

(KRV, 2019, s. 1,2)

Tato koncepce navazuje na cíle a principy rozvoje venkova nastavené na nadnárodní úrovni, zmiňuje OSN a soubor 17 cílů udržitelného rozvoje k vymýcení chudoby, ochraně naší planety a zajištění prosperity pro všechny. Dále odkazuje na OECD –Organizaci pro

hospodářskou spolupráci a rozvoj a její pokyny pro tvorbu dobré politiky a zároveň je shrnuje do 11 doporučení. Dále uvádí, že základem pro současné strategie podpory a rozvoje venkovských oblastí je Územní agenda Evropy 2020. K plnění cílů z této strategie Evropa 2020 slouží nástroje Společné zemědělské politiky (KRV, 2019, s. 57 a 58).

Evropská komise schválila v roce 2019 navazující dokument Směrování k udržitelné Evropě do roku 2030, zabývá se cíli udržitelného rozvoje, včetně Pařížské dohody o změně klimatu z roku 2015. Dokument zmiňuje politické základy pro udržitelnou budoucnost, následně horizontální nástroje pro přechod k udržitelnosti a tři scénáře pro budoucnost (Směrování k udržitelné Evropě do roku 2030).

3.6 Indikátory udržitelného rozvoje

Pojem indikátor znamená všeobecně ukazatel. Pokud chceme něco hodnotit či měřit, musíme získat informace, nejlépe v číselné podobě, avšak porovnávací hodnotu má i mapové vyjádření. Moldan (2003) říká, že jsme se běžně naučily používat řadu indikátorů z ekonomické oblasti, to je hrubý domácí produkt, míra inflace nebo míra nezaměstnanosti. Dokážeme tak kvalitně posoudit ekonomickou oblast, ta ale není jediná, je pouze součástí udržitelného rozvoje, máme zde sociální oblast a ekologickou.

V dokumentech na celosvětové, evropské a národní úrovni udržitelného rozvoje máme vyjádřené cíle, najdeme zde k nim i příslušné indikátory udržitelného rozvoje. Všechny úrovně respektují tři pilíře udržitelného rozvoje – sociální, environmentální a ekonomický. Pro potřeby hodnocení cílů na těchto úrovních máme dle Českého statistického úřadu několik sad indikátorů. ČSÚ se věnuje třem sadám, převážně globální sadě 244 indikátorů, která je tvořena Organizací spojených národů pro potřeby Agendy 2030, dále se zaměřuje na sadu, která je tvořena Evropskou unií, konkrétně 100 indikátorů. A poslední je tuzemská sada pro strategický rámec České republiky 2030 a to 192 indikátorů. Celkem je to 536 indikátorů (Magazín Českého statistického úřadu, 2018). Na portálu Mozaika ve spolupráci s Národní sítí Zdravých měst a s Univerzitou Karlovou najdeme metodiky a indikátory udržitelného rozvoje. Těchto odborných metodik tu najdeme 147 obsahující 4 014 indikátorů.

Indikátory musejí splňovat řadu kritérií, mezi které např. patří:

- *významnost,*
- *správnost,*
- *indikátory nesmějí být zatíženy významnějšími chybami,*
- *reprezentativnost,*
- *jedinečnost,*
- *měřitelnost, možnost získání dat,*
- *náklady a užitek,*
- *minimalizace negativních účinků na prostředí,*
- *spolehlivost,*
- *srovnatelnost,*
- *průhlednost,*
- *pochoitelnost,*
- *výpovědní schopnost,*
- *načasování,*
- *využitelnost.*

(Centrum pro otázky životního prostředí, UK)

V Manuálu zpracování a využití sady indikátorů rozvoje pro malé obce, tzv. Zrcadlo místní udržitelnosti od Hřebíka a Třebickýho (2007), jsou stanovena kritéria, aby byla využitelná v praxi:

- *snadná zjistitelnost či měřitelnost vstupních dat,*
- *finanční nenáročnost,*
- *reprezentace všech oblastí rozvoje,*
- *srozumitelnost pro představitele i občany obce,*
- *srovnatelnost v čase – popis trendů,*
- *srovnatelnost na místní a regionální úrovni – plošná využitelnost,*
- *snadná modifikovatelnost podle aktuálních potřeb.*

Pro případovou studii obce Veleň byly zvoleny indikátory v následujících oblastech.

a) Ekonomická oblast

- intenzita podnikatelské aktivity
- dluhová služba
- míra investic
- přijaté dotace

b) Sociální oblast

- míra registrované nezaměstnanosti
- index stáří
- migrační přírůstek

c) Environmentální oblast

- třídění komunálního odpadu
- ekologická stabilita

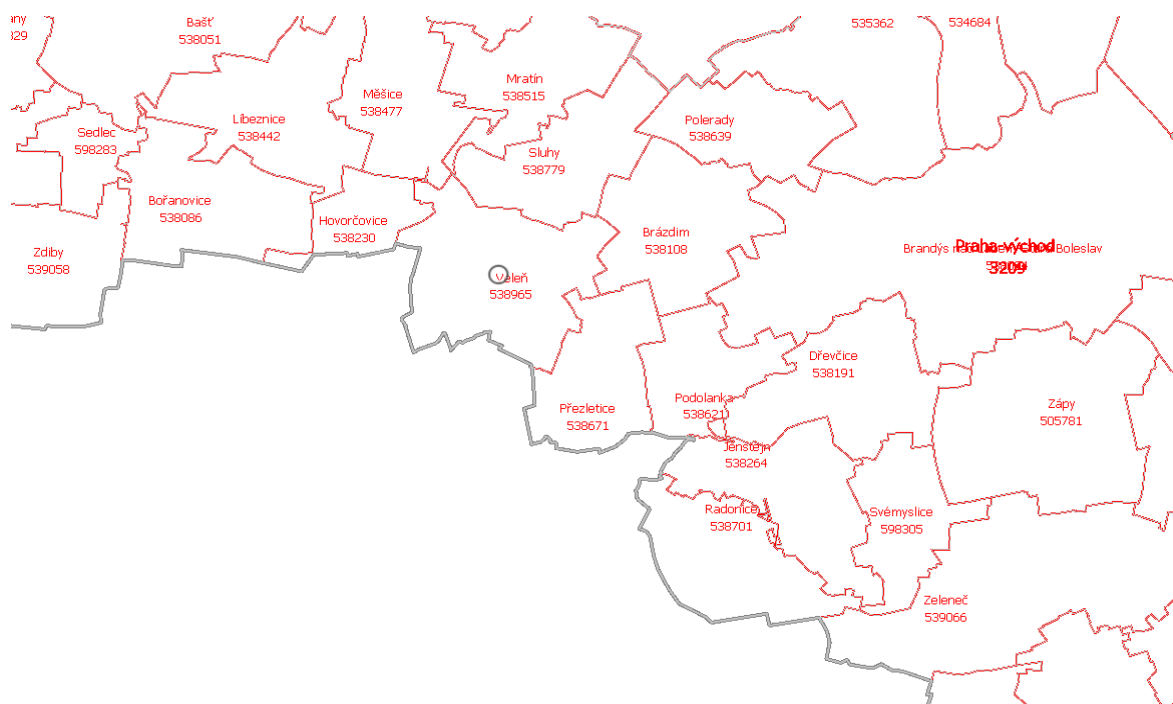
d) Správa věcí veřejných

- účast ve volbách
- veřejná dopravní obslužnost

4 Vlastní práce

4.1 Obec Veleň – charakteristika

Veleň je obec v okrese Praha – východ, kraj Středočeský. Tato obec se skládá z částí Veleň a Mírovice. Obec přímo sousedí s hlavním městem Prahou, viz Obr. 3.

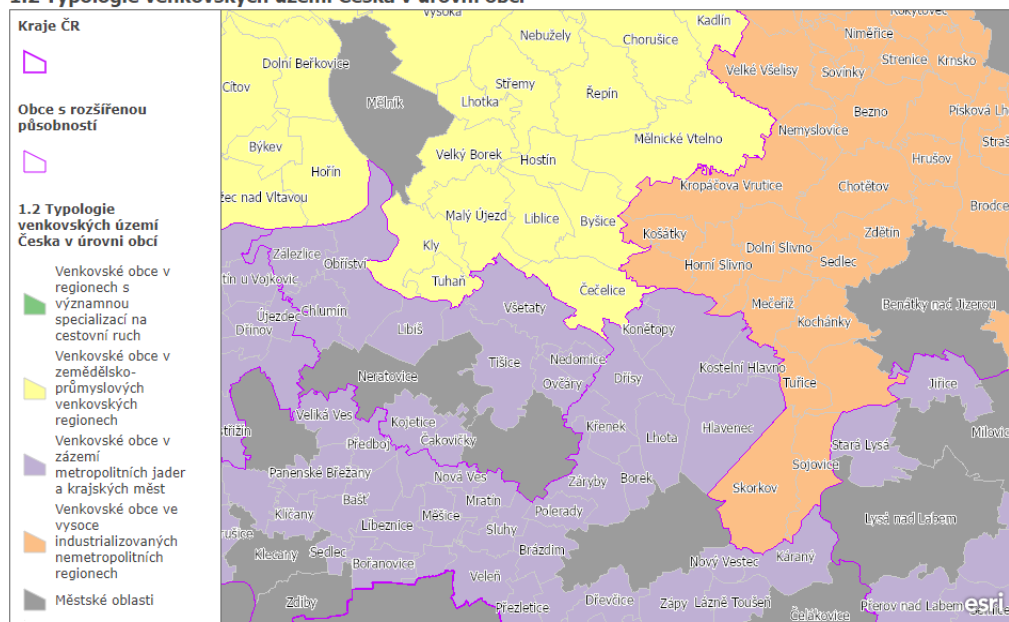
Obr. 3 - Umístění obce Veleň, hranice hl. m. Praha⁷

Dle typologie Atlasu rozvoje venkova z roku 2019 patří do kategorie: Venkovské obce v zázemí metropolitních jader a krajských měst, viz Obr. 4. Obec je součástí ORP Brandýs nad Labem-Stará Boleslav, region soudržnosti Střední Čechy. Celkový počet obyvatel v obci k 1. 1. 2022, dle Českého statistického úřadu činí 1 757.

⁷Zdroj: Geoprohlížeč, dostupné z: <https://ags.cuzk.cz/geoprohlizec/>, vlastní úprava

Obr. 4 - Obec Veleň, dle typologie⁸

1.2 Typologie venkovských území Česka v úrovni obcí

1.2 Typologie venkovských území Česka v úrovni obcí / Typology of rural areas of Czechia at the level of municipalities

Esri, NASA, NGA, USGS | GeoSN, GUGIK, Esri, HERE, Garmin, Foursquare, GeoTechnologies, Inc, METI/NASA, USGS

Obec se nachází v oblasti nejnižších hodnot ekologické stability, kdy je poměr ploch tzv. stabilních a nestabilních prvků v katastrálním území dané obce, či území. Dle webu Národní sítě zdravých měst tzv. Mozaiky – metodiky a indikátory udržitelného rozvoje, čím vyšší je hodnota KES, tím vyšší ekostabilizační potenciál území vykazuje, obec vykazuje 0,11, což patří k území nadprůměrně vyžívané, se zřetelným narušením přírodních struktur, kdy základní ekologické funkce musí být soustavně nahrazovány technickými zásahy. Z Tab. 5 je patrné, že dochází k úbytku zemědělské půdy a ke zvyšování zastavěnosti ploch, došlo ke zvýšení plochy zahrad a trvalého travního porostu.

⁸Zdroj: Atlas rozvoje venkova, 2021, ArcGIS - 1.2 Typologie venkovských území Česka v úrovni obcí, vlastní úprava

Tab. 5 - Druhy pozemků obce Veleň mezi lety 2015 a 2021⁹

rok	2021	2020	2019	2018	2017	2016	2015
plocha území (ha) celkem	687,1	687,1	687,1	687,1	687,1	687,1	697,7
zemědělská půda celkem	604,2	604,4	605,1	605,3	606,4	607,7	619,7
orná půda	551,2	551,2	552,3	552,3	552,7	570	586,5
zahrada	36,4	36,6	36,1	36,3	36,9	25,3	23,8
ovocný sad	3,7	3,7	3,7	3,7	3,8	3,8	3,8
trvalý travní porost	13	13	13	13	13	8,6	5,6
nezemědělská půda celkem	82,9	82,7	82	81,8	80,8	79,5	78,1
lesní pozemek	13,2	13,2	13,2	13,2	13,2	13,2	13,2
vodní plocha	4,5	4,5	4,5	4,5	4,5	4,2	3,8
zastavěná plocha a nádvoří	17,1	16,9	16,5	16,1	15,2	15,2	15
ostatní plocha	48,1	48,1	47,8	48,1	47,8	46,9	46,1
koeficient ekologické stability	0,11	0,12	0,11	0,12	0,12	0,09	0,08

4.1.1 Historie obce Veleň

O počátcích obce Veleň pojednává článek na internetových stránkách obce. V tomto článku se lze dočíst, že odhadovaný vznik obce Veleň je datován v období 10. až 11. století. První záznamy o obci Veleň zmiňují vesnici, kterou tvořily tři dvorce, tvrz, dva mlýny s rybníky a několik chalup. I když v minulosti byly vystaveny tvrže, v současné době není žádná dochovaná. Ke vsi Veleni byla připojena po třicetileté válce 1618-1648 vedlejší ves Mírovice. Tato válka měla velmi devastující dopady, obě vsi byly zcela zničeny a bez obyvatel. Postupem času se do vsí opět vrátili obyvatelé.

Obr. 5 - Vojenské (josefské) mapování – Čechy list č. 91¹⁰

⁹zdroj: ČSÚ 2023, vlastní zpracování

¹⁰zdroj: http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?lang=cs&map_root=1vm&map_region=ce&map_list=c091

¹⁰

zdroj: http://oldmaps.geolab.cz/map_viewer.pl?lang=cs&map_root=1vm&map_region=ce&map_list=c091

Z hlediska moderních dějin lze zmínit zavedení elektrického proudu do obce. Elektrifikace obce probíhala od roku 1918, kdy započala jednání s elektrárnou Dražice, a skončila roku 1929. V tomto roce byla elektrifikována celá obec kromě Podhájského mlýnu.

Přibližně o desetiletí dříve, tj. roku 1902, byla založena základní škola, kterou lze vidět na Obr. 6. V roce 2019 došlo k její rekonstrukci a výstavbě nové budovy. Po této rekonstrukci a výstavbě dochází do základní školy 255 žáků, včetně 2 přípravných ročníků.

Obr. 6 - Stará budova základní školy, obec Veleň, zdroj: autor

S přispěním hlavního města Prahy byla roku 1998 v obci postavena čistička odpadních vod v hodnotě 9 520 000 Kč.

4.1.2 Samospráva obce

Obec vznikla dle zákona o obcích č. 367/1990 Sb. Obec má 9 členů zastupitelstva, které si odsouhlasilo, že funkce starosty a místostarosty se bude vykonávat jako dlouhodobě uvolněná. Obec má zřízen finanční a kontrolní výbor, každý bude mít tři členy. Zastupitelstvo obce zřídilo pět komisí po třech členech.

Komise jsou pro:

- stavební, pozemkové a dopravní záležitosti,
- občanské záležitosti,
- kulturní a tělovýchovné záležitosti,

- zemědělství a životního prostředí,
- školské záležitosti.

4.1.3 Volební účast občanů v obci

Je zajímavé, že obyvatelé obce mají větší zájem o prezidentské volby než o volby do zastupitelstva obce, viz tab. 6 a 7.

Tab. 6 - Volební účast do zastupitelstva obce Veleň¹¹

rok	Počet členů	Počet obvodů	Okrsky celkem; zpr.; v %			Voliči v seznamu	Vydané obálky	Volební účast v %
2022	9	1	1	1	100	1 185	505	42,62
2018	11	1	1	1	100	1 035	438	42,32
2014	9	1	1	1	100	885	294	33,22
2010	9	1	1	1	100	736	409	55,57
2006	9	1	1	1	100	686	336	48,98

Tab. 7 - Volební účast prezidenta v obci Veleň¹²

rok	Počet obvodů	Okrsky celkem; zpr.; v %			Voliči ve seznamu	Vydané obálky	Volební účast v %
2023/1.kolo	1	1	1	100	1209	914	75,60
2. kolo					1177	934	79,35
2018/1.kolo	1	1	1	100	954	693	72,64
2.kolo					945	707	74,81
2013/1.kolo	1	1	1	100	762	541	71,00
2.kolo					757	489	64,60

Tab. 8 - Volební účast do Poslanecké sněmovny, Senátu Parlamentu ČR a Evropského parlamentu v obci Veleň¹³

rok	Počet obvodů	Okrsky celkem; zpr.; v %			Voliči v seznamu	Vydané obálky	Volební účast v %
PS 2021	1	1	1	100	1130	858	75,60
Senát 2022 1.kolo	1	1	1	100	1183	496	41,93

¹¹zdroj: ČSÚ 2023, vlastní zpracování

¹²zdroj: ČSÚ 2023, vlastní zpracování

¹³zdroj: ČSÚ 2023, vlastní zpracování

Senát 2022 2.kolo	1	1	1	100	1183	245	20,71
Evropský parlament 2019	1	1	1	100	1164	374	35,15

Celková volební účast v roce 2019 do Evropského parlamentu v České republice byla 28,72 %, ve Velení přišlo k volebním urnám 35,15% obyvatel. Ve volbách do Senátu kopíruje obec celostátní účast, kdy celková účast v prvním kole 42,65 % a v druhém kole 19,44 %. V obci byla obdobná volební účast v prvním kole 42,65 % a v druhém kole 20,71 %. Do Poslanecké sněmovny v roce 2021 byla celostátní volební účast 65,43 % a v obci 75,60 %, tedy vyšší účast. K volbám Prezidenta byla opět vyšší volební účast v prvním kole 75,60 % než celostátní v prvním kole 68,24 %. Druhé kolo byla v obci volební účast 79,35 % a celostátní 70,25 %. V komunálních volbách v roce 2022 činí celková volební účast 46,07 %, v obci 42,62 %. V komunálních volbách je vidět celkový pokles volební účasti mezi lety 2006 až 2022, ač se počet obyvatel navyšuje. V obci kandidují, dá se říci stejní kandidáti od roku 2010, pod názvem Sdružení nezávislých kandidátů.

4.1.4 Strategické dokumenty obce

- Územní plán obce

Obec Veleň má na svých internetových stránkách zveřejněný Územní plán obce z roku 2000, v úplném znění po změnách č. 1, 2, 3, 4, 5 a 6 z listopadu 2019. Jako hlavní cíl Územního plánu bylo řešení navrhnout zlepšování kvality životního prostředí a rozvoj území nadměrně zatížené zemědělskou činností a s umístěním nadregionální technické infrastruktury.

Jako další cíl bylo navýšení počtu obyvatel o 25 až 30 %, návrh plus počet obyvatel z období 2019 činí 1 125 obyvatel. V bytovém fondu z roku 2019 bylo navýšení z 294 na 419. Další podmínkou bylo stanovení, že zábor zemědělského půdního fondu pro rozvojové lokality nesmí přesáhnout výměru 24,49 ha. Urbanistická koncepce se vydáním změn nemění, bylo zvětšeno zastavěné území zástavbou pro bydlení, jsou řešeny plochy pro novou základní školu, tzv. plochy občanské vybavenosti. Nebyl narušen územní systém ekologické stability. V rozvoji pracovních míst se předpokládá 55 nových pracovních míst (ÚP Veleň, 2019).

- **Strategický rozvojový plán obce**

Zastupitelstvo obce aktualizovalo Strategický rozvojový plán obce roku 2016. Jedná se o osmnáctistránkový dokument, obsahující postup zpracování, profil a zhodnocení současného stavu obce, SWOT analýzu a dlouhodobý strategický plán rozvoje, doplnění seznamem investičních akcí na období 2016 až 2020.

- **Povodňový plán obce**

Povodňový plán obce byl vypracován pro území obce roku 2016 s platností do roku 31. 12. 2021, aktualizace se provádí 1x ročně, zejména před obdobím jarního tání či při podstatných změnách a dokladují se. Obec již neprovedla aktualizaci, či nový povodňový plán na svých stránkách, viz Obr. 7 - výřez z internetových stránek obce Veleň.

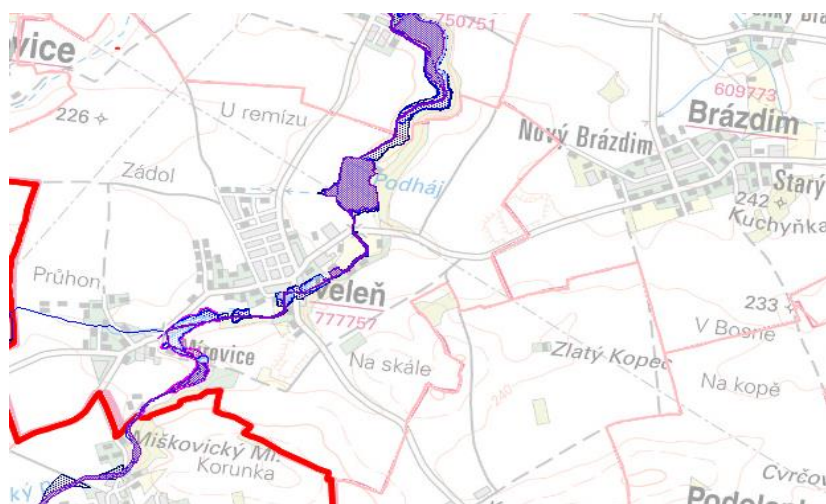
Vloženo	Název	Soubor	
23.09.2016	mapy	03_mapy.pdf (3,8 MB)	» Stáhnout
23.09.2016	kontakty	04_pk_kontakty.pdf (637,1 kB)	» Stáhnout
23.09.2016	nemovitosti	05_nemovitosti_v_zu.pdf (586,5 kB)	» Stáhnout
23.09.2016	doprava	06_dopravni_prostredky_a_mechanizmy.pdf (450,4 kB)	» Stáhnout
23.09.2016	info	07_informacni_toky.pdf (833,8 kB)	» Stáhnout
23.09.2016	list	08_jmenovaci_list.pdf (631,1 kB)	» Stáhnout
23.09.2016	zpráva	09_zprava_o_povodni.pdf (493,4 kB)	» Stáhnout
23.09.2016	úvod	02_uvod_vc_oc.pdf (2,8 MB)	» Stáhnout
23.09.2016	titul	01_titulni_cast.pdf (591,1 kB)	» Stáhnout

Obr. 7 - Výřez aktuálního stavu zveřejnění povodňového plánu obce, 2023¹⁴

Dle povodňového plánu obce jsou následkem srážek v horní části povodí Mratínského potoka od prameniště v Praze – Ďáblicích a povodí Třeboradického potoka. Vodu z této lokality odvádí více drobných toků, jejichž hlavním příjemcem je Mratínský potok. Správcem tohoto povodí je Povodí Labe. Na území obce či výše v povodí je absence zvláštních staveb na ochranu před povodněmi ochranné či povodňové hráze.

¹⁴ Zdroj: obec Veleň, 2023, dostupné: <https://www.velen.cz/obecni-urad/povodnovy-plan-obce>

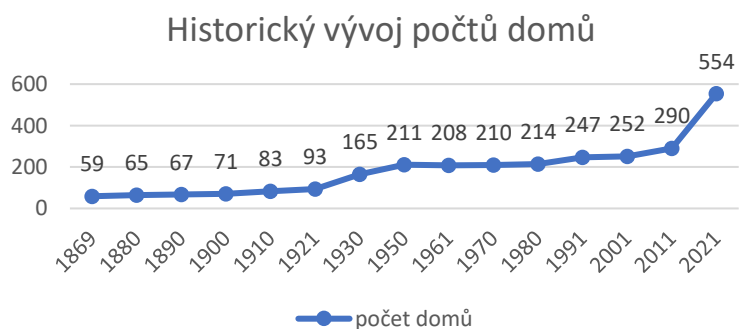
Na Obr. 8 je vyobrazená mapa obce Veleň a záplavové území pro pětiletou, dvacetiletou, stoletou a pětistou vodu.

Obr. 8 - Mratínský potok, záplavové území pro Q5, Q20, Q100, Q500¹⁵

4.1.5 Počet domů a obyvatel

Český statistický úřad zveřejňuje na svých webových stránkách data o počtu domů v jednotlivých obcích. Na Obr. 9 lze vidět historický vývoj počtu domů v obci Veleň. Sledované období je od roku 1869 do roku 2021. Data mezi lety 1869 a 1950 jsou definována jako celkový počet domů. Data z let 1961 až 1980 jsou definována jako počet domů trvale obydlených a data od roku 1991 do roku 2021 jsou definována jako celkový počet domů.

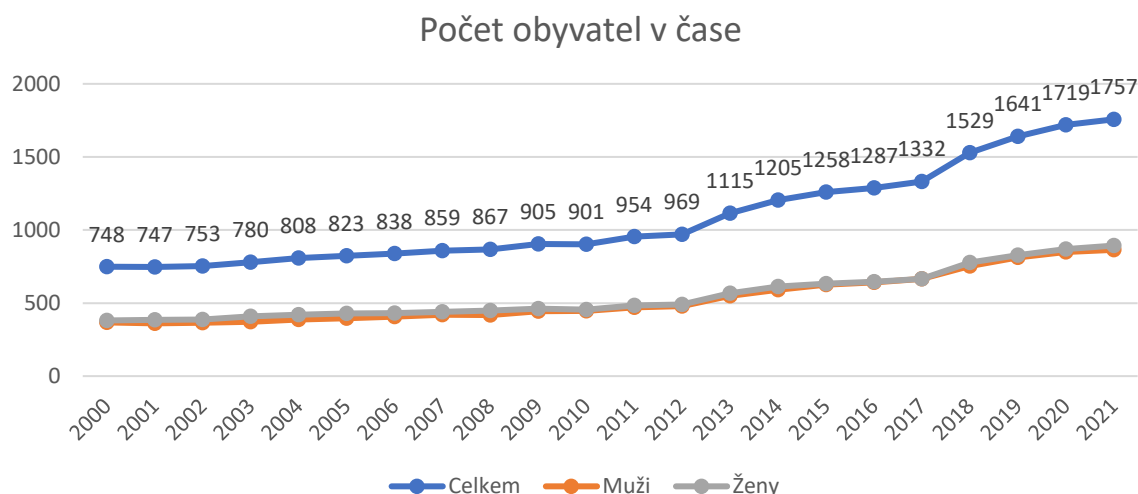

Obr. 9 - Historický vývoj počtu domů

¹⁵Zdroj: Výzkumný ústav vodohospodářský T.G. Masaryka, dostupné z: https://heis.vuv.cz/data/webmap/isapi.dll?map=isvs_zapluz&lon=14.5586685&lat=50.176595&scale=30240, vlastní zpracování

Z historického vývoje počtu domů je patrné, že došlo ve sledovaném období k několika skokovým nárůstům počtu domů, a to v roce 1930 a 2021. V roce 1930 se jednalo o 77,42 % nárůst a v roce 2021 dokonce o 93,10 % nárůst. V roce 1961 došlo k 1,42 % poklesu počtu domů, avšak toto může být zapříčiněno rozdílnou metodou sčítání domů.

Analýza vývoje počtu obyvatel byla provedena na základě dostupných dat od Českého statistického úřadu. Pro analýzu bylo vybráno sledované období od roku 2000 do roku 2021. Vývoj počtu obyvatel lze vidět na Obr. 10, z něhož je patrný postupný růst počtu obyvatel. Vývoj počtu obyvatel ženského a mužského pohlaví je v čase vyrovnaný. Na začátku sledovaného období v roce 2000 disponovala obec Veleň celkem 748 občany, přičemž na konci sledovaného období v roce 2021 celkem 1 757 občany.

Obr. 10 - Vývoj počtu obyvatel¹⁶

Ve dvou letech došlo ke skokovému nárůstu obyvatel, a to v letech 2014 a 2018, o 15,07 % a 14,79 %. Průměrné tempo růstu počtu obyvatel v daném období je rovno 4,15 %.

Tab. 9 - Průměrný věk a index stáří (časová řada) – obec Veleň, stav k 31. 12. 2021¹⁷

rok	Průměrný věk (roky)			Index stáří (65+/0-14)		
	celkem	muži	ženy	celkem	muži	ženy
2021	35,2	35,5	35,0	41,1	42,9	39,4
2020	35,1	35,1	35,2	42,7	41,8	43,7
2019	35,4	35,7	35,2	43,7	41,9	45,5
2018	35,9	36,1	35,7	46,1	42,9	49,2

¹⁶zdroj: ČSÚ 2023, vlastní zpracování

¹⁷Zdroj: ČSÚ, vygenerováno 13.02.2023 16:06; Kód: DEMD014/3

2017	37,4	37,0	37,7	56,8	49,3	65,2
2016	37,8	37,3	38,3	61,3	51,1	73,0
2015	38,1	37,5	38,7	63,3	50,8	77,4
2014	38,1	37,8	38,4	65,1	53,3	78,0
2013	38,7	38,2	39,2	75,9	62,1	90,6
2012	40,0	39,4	40,6	88,3	74,4	102,5
2011	40,1	39,6	40,5	87,9	75,0	100,0
2010	41,6	40,7	42,5	121,5	98,3	144,3
2009	41,2	40,2	42,2	116,3	90,5	143,3
2008	41,4	40,7	42,2	133,3	105,4	163,5
2007	41,4	40,1	42,6	121,7	93,4	153,7
2006	41,3	40,3	42,2	118,4	94,8	142,9
2005	41,1	40,3	41,9	112,9	87,7	137,3
2004	40,8	40,0	41,5	107,7	89,1	124,2
2003	41,1	40,3	41,9	115,5	102,1	125,8
2002	41,3	40,7	42,0	121,0	112,8	127,6
2001	41,0	40,1	41,9	120,4	98,0	140,7
2000	41,8	40,7	42,9	141,9	113,0	170,2

Tab. 10 - Pohyb obyvatel¹⁸

Parametr		2017	2018	2019	2020	2021
Živě narození		18	33	37	30	26
Zemřelí		14	11	6	8	10
Přistěhovalí		86	201	115	106	101
Vystěhovalí		45	26	34	50	53
Přírůstek (úbytek)	přirozený	4	22	31	22	16
	stěhováním	41	175	81	56	48
	celkový	45	197	112	78	64

Migrační přírůstek vykazuje obec v kladných číslech, jedná se o údaj rozdílu mezi počtem přistěhovaných osob a vystěhovaných osob za stejné období. Skokový nárůst v roce 2018 a 2019 je v souvislosti s dokončenými byty v rodinných domech v letech 2017 a 2018, viz Tab. 11 a dokončením výstavby základní školy.

Tab. 11 - Dokončené byty¹⁹

	Byty celkem	Byty v rodinných domech
2017	41	41

¹⁸Zdroj: ČSÚ, vygenerováno 18.02.2023 12:56, Kód: PU-DEM-OB2/3

¹⁹Zdroj: ČSÚ, vygenerováno 18.02.2023 15:43, Kód: PU-MOSZV-BYT/2

2018	52	52
2019	15	15
2020	17	17
2021	15	14

Nezaměstnanost v obci je velice nízká například za rok 2022 byla 1,63 %, oproti celostátnímu průměru, který činil 3,72 %. Dosažitelní uchazeči jsou osoby ve věku mezi 15-64, kteří mohou nastoupit do práce.

Tab. 12 - Nezaměstnanost obce Veleň²⁰

Veleň (okres Praha-východ)	Uchazeči o zaměstnání v evidenci úřadu práce		Podíl nezaměstnaných osob (%)		
	celkem	dosažitelní	celkem	muži	ženy
2022	18	18	1,63	1,66	1,60
2021	10	8	0,73	0,38	1,06
2020	26	26	2,43	2,63	2,24
2019	9	7	0,7	0,6	0,79
2018	14	13	1,45	2,01	0,89
2017	12	12	1,39	1,62	1,15

4.1.6 Veřejná infrastruktura

- Pozemní komunikace

Přístupnost do obce Veleň je zajištěna dvojicí pozemních komunikací 3. třídy, tj. komunikace č. 0101 a komunikace č. 2444.

Komunikace č. 0101 směrem na Prahu spojuje obce Veleň a Mírovce, a dále vede do městské čtvrti Praha-Miškovice. Směrem od Prahy spojuje komunikace č. 0101 obce Veleň a Brázdim, a dále pokračuje do města Brandýs nad Labem, kde se napojuje na komunikaci 2. třídy č. 101.

²⁰Zdroj: ČSÚ 2023, vlastní úprava

Komunikace č. 2444 směrem na Prahu spojuje obce Veleň a Přezletice, a dále vede do městské čtvrti Praha-Vinoř. Směrem od Prahy spojuje komunikace č. 2444 obce Veleň, Sluhy a Mratín. V obci Mratín dochází k napojení komunikace č. 2444 na silnici 2. třídy č. 244.

- **Železniční dráhy**

V obci Veleň není vybudována železniční dráha, avšak na hranici katastrálního území této obce s obcí Hovorčovice, leží pozemek s parcelním číslem 321/1 a rozlohou 5 605 m². Tímto pozemkem vede železniční trať č. 070, spojující Prahu a Turnov. V okolí obce Veleň jsou dvě železniční stanice. Jedna se právě nachází v obci Hovorčovice, vzdálená přibližně 5,4 km po pozemní komunikaci z obce Veleň. Druhá železniční stanice je v městské části Praha-Čakovice, vzdálená přibližně 4,4 km po pozemní komunikaci z obce Veleň. Obě tyto železniční stanice se nacházejí na železniční trati č. 070.

- **Dopravní obslužnost**

Pro zajištění veřejné autobusové dopravy jsou zřízeny linky č. 302, 377, 477 a 657. Jedná se o autobusové linky, které provozuje dopravce ČSAD Střední Čechy, a.s. Linka č. 377 jezdí ve dvou režimech. V prvním režimu linka č. 377 spojuje stanice Praha-Letňany a Kostelec n. Labem, U Váhy. V druhém režimu linka č. 377 spojuje stanice Praha-Letňany a Veleň. V této stanici pokračuje linka č. 377 jako linka č. 302 směrem Přezletice a Vinoř, a dále vede nazpět do stanice Praha-Letňany. Linka č. 477 spojuje stanice Brandýs nad Labem, Pražská a Brandýs nad Labem, Nádraží. Linka č. 657 spojuje stanice Brandýs nad Labem, Nádraží a Odolena Voda, Závod.

Celkově počet autobusových spojů v pracovních dnech ve všech směrech je 160. V porovnání s vedlejší obcí Přezletice, která má v roce 2022 počet obyvatel 2024, dopravních spojů 74 ve všech směrech, vychází dopravní spojení obec Veleň velmi dobře.

- **Cykloturistická síť**

Katastrálním územím obce Veleň vede jedna cykloturistická stezka č. A27, avšak je vedena mimo obec.

- **Technická infrastruktura**

Jak již bylo dříve zmíněno, v obci Veleň je zřízená vlastní ČOV, do které je přivedena kanalizační síť z obce. Dále obec je členem skupinového vodovodu DSO Veleň, Sluhy, Brázdím, Polerady. Tato skupina se podílela na výstavbě vodovodu mezi lety 2007–2009. Jedná se o vodovod s vlastní úpravnou vody a zemním vodojemem. Vodovod je napájen z vodárny Káraný. Investice na vybudování vodovodu činily 71 480 360,89 Kč. Obec je plně elektrifikována a prošla plynofikací.

- **Nakládání s komunálním odpadem**

Nakládání s komunálním odpadem je řízeno obecní vyhláškou č. 1/2007, kterou se rozumí, že každý je povinen nejen odpady třídit a omezovat, ale také předcházet jejich vzniku. Dále obec Veleň zajišťuje odvoz bioodpadu pomocí tzv. biopopelnic, kterou si může každý obyvatel pro svoje potřeby zřídit. Za odvoz komunálního odpadu jsou stanoveny poplatky podle intervalu vývozu a objemu popelnice. Poplatky pro rok 2023 jsou uvedeny v následující Tab. 13.

Tab. 13 - Ceník svozu odpadů v roce 2023²¹

Interval vývozu	Popelnice 120 litrů	Popelnice 80 litrů
1 za měsíc	576 Kč	384 Kč
1 za 14 dní (26 vývozů)	1 248 Kč	832 Kč
v létě 1 za 14 dní, v zimě každý týden	2 016 Kč	1 344 Kč
1 za týden	2 496 Kč	1 664 Kč
biopopelnice (duben-listopad)	1 500 Kč	

Dále je v obci Veleň provozován sběrný dvůr. Provozní doba je následující, středa a pátek 15:00-17:00, a sobota 9:00-11:00.

Na celostátní a krajské úrovni jsou dohledatelná data o produkci odpadu, ale na obecní úrovni již ne. Proto jsem oslovila obec o poskytnutí informace o produkci odpadu vyprodukovaného v rámci obce. Vedení obce mi poskytlo po zaslaném dotazu po emailu produkci odpadu za roky 2019, 2020 a 2021., což lze vidět v Tab. 14. Je patrné, že se v obci daří snižovat produkce veškerého odpadu a že občané třídí. Hodnoty tříděného odpadu

²¹Zdroj: <https://www.velen.cz/>

mohou být zkreslené, protože popelnice na tříděný odpad jsou volně přístupné a kdokoliv kdo projíždí přes obec, tyto popelnice může použít a odpad vyprodukovaný v cizí obci vyloží na území této obce. Proto pro nás je přesnější údaj o směsném komunálním odpadu, který je odvezen z konkrétního bydliště, pokud si občan zaplatil svoz odpadu. Tento údaj produkce směsného komunálního odpadu má také snižující se tendenci.

Tab. 14 - Produkce odpadu v tunách dle jednotlivých kódů v obci Veleň²²

označení odpadu	kód	2019 [tuny]	2020 [tuny]	2021 [tuny]
kovové obaly	150104	0	0,546	3,0762
kompozitní obaly	150105	2,235	3,29	2,84
obaly obs.zbytkynebezp.látek	150110	0,12	0	0,07
pneumatiky	160103	0,6	0,133	0,0063
beton	170101	200	7,5	7,5
cihly	170102	114,18	115	85
dřevo	170201	1,5	2	2,5
zemina a kamení	170504	52,74	0	31,5
směsné stav. a demoliční odpady	170904	1,5	0	0,5
papír a lepenka	200101	21,306	19,249	19,571
sklo	200102	33,012	33,693	29,867
textilní materiály	200111	8,083	6,324	8,756
rozpouštědla	200113	0,03	0	0
jedlý olej a tuk	200125	0	0,243	0,496
olej a tuk	200126	0,15	0,063	0
barvy atd.	200127	0,55	0,37	1,92
jiná nepouž. léčiva	200132	0,02	0,003	0,003
dřevo	200138	6	0	0
plasty	200139	32,25	41,837	33,318
bio rozl. odpad	200201	175	187	74,374
směs. kom. odpad	200301	188,516	173,759	158,491
objemný odpad	200307	39,6	2,48	0
celkem		877,392	593,49	459,789

Výpočet kg na obyvatele z celkové produkce odpadu v obci:

v roce 2021 / obyvatel vyprodukoval 261,69 kg

v roce 2020 / obyvatel vyprodukoval 345,25 kg

²²Zdroj: obec Veleň, vlastní úprava

v roce 2019 / obyvatel vyprodukoval 534,67 kg.

Porovnat můžeme komunální odpad v ČR z databáze Ministerstva životního prostředí – CENIA – na obyvatele v kilogramech:

v roce 2021 v ČR bylo vyprodukováno 562 kg komunálního odpadu na obyvatele, v obci Veleň bylo vyprodukováno pouze 90,21 kg komunálního odpadu na obyvatele. V roce 2020 bylo na celostátní úrovni 535 kg/obyvatel, v obci 101,08 kg/obyvatel. V roce 2019 byla produkce komunálního odpadu 551 kg/obyvatel oproti tomu v obci bylo 114,87 kg vyprodukovaného komunálního odpadu na obyvatele.

Tab. 15 - Náklady vynaložené na ochranu životního prostředí²³

rok	2018	2019	2020	2021
počet obyvatel	1529	1641	1719	1757
nakládání s odpady	1 034 822,00 Kč	1 176 389,87 Kč	1 355 341,88 Kč	1 590 711,84 Kč
náklad/ obyvatel	676,80 Kč	716,87 Kč	788,48 Kč	905,36 Kč
ochrana přírody a krajiny	549 974,14 Kč	748 634,67 Kč	317 091,75 Kč	558 870,03 Kč
náklad/ obyvatel	359,70 Kč	456,20 Kč	184,46 Kč	318,08 Kč

Náklady vynaložené obcí na nakládání s odpady se zvyšují, i přes to, že se snižuje vyprodukovaný odpad, viz Tab. 15. Vynaložené náklady na ochranu přírody a krajiny má snižující se tendenci.

²³Zdroj: Monitor, statní pokladna, vlastní úprava, dostupné z: <https://monitor.statnipokladna.cz/ucetni-jednotka/00240940/prehled>

4.1.7 Občanská vybavenost, společenský a komunitní život v obci

V obci Veleň se nachází nově vybudovaná základní škola (Obr. 11) a zrekonstruovaná mateřská škola. Výstavba školy začala v roce 2017 a byla dokončena v roce 2019. Počet studujících žáků základní školy k 31. 10. 2021 byl 318, z toho bylo 151 dívek. Počet žáků mateřské školy k 31. 10. 2021 byl 86, z toho bylo 53 dívek. Z hlediska pracovníků školy působilo pro ročník 2021/22 celkem 20 pedagogů. Součástí základní školy je školní jídelna, školní družina a dále vnitřní tělocvična a venkovní hřiště. Z Výroční zprávy základní školy je patrná snaha vedení základní a mateřské školy získání nových pedagogů na hlavní pracovní poměr, avšak v tomto je zatím neúspěšné.

Obr. 11 - Nová budova základní školy a její příjezdová cesta, zdroj: autor

Obec rovněž disponuje kulturním centrem, jenž je zřízeno v obecním úřadě a uskutečňují se tu různé společenské akce. V obci je taktéž k dispozici venkovní fotbalové hřiště.

V obci fungují následující spolky a sdružení:

Ochotnický spolek AJETO – divadelní spolek byl založen v roce 2005, zúčastní či organizuje v obci Dětský den, Živý betlém, přestavení pro dospělé.

SDH Veleň – Mírovice – je členem 7. okrsku Okresního sdružení hasičů Praha – východ, tento sbor byl založen již v roce 1930 a funguje dodnes.

Kroužek „Malých hasičů“ – založen v roce 2009, je rozdělen do dvou družstev, tzv. Trolové – starší žáci a Skřítkové – mladší žáci.

TJ Slavoj Veleň – sportovní fotbalový klub funguje od roku 1939 dosud, hrají jak muži, tak děti, dále se hraje volejbal a stolní tenis.

SKS Slavia Veleň, tzv. fanklub SK Slavia Praha, byl založen roku 2009. V obci pravidelně pořádají netradiční turnaj v kopání pokutových kopů „Veleňská pentle“ pro dospělé a „Veleňská pentlička“ pro děti do 12 let.

Český svaz chovatelů funguje v obci od roku 1962 s přestávkou mezi lety 1993 až 2001, kdy byla činnost obnovena.

V obci dále funguje Klub seniorů Veleň – Mírovice, pořádají různé výlety pro seniory po republice. V obci dále funguje i místní knihovna.

Obec pronajímá sál obecního úřadu pro cvičení jógy, pilates, tance latiny, cvičení rodičů s dětmi. V nové základní škole fungují tanečky nejen pro holčičky a gymnastika.

Obec v sále organizuje tzv. „Mikulášské čaje o páté“ pro všechny pokročilé, nejen seniory, kde je připravena ochutnávka mikulášského cukroví a drobné pohoštění zdarma. Obec dále organizuje nespočet akcí pro své občany, např. dětský den, letní kino na dvorku, sousedský farmářský trh, adventní sobotu s výrobou adventních věnců, rozsvícení vánočního stromu, adventní koncert, letní obecní trh, setkání minipivovarů, různé besedy, masopust a nespočet dalších akcí.

Obec velmi dobře informuje na svých internetových stránkách o budoucích jednotlivých akcích ale i fotozpravodajství z konaných akcí. Obec vydává obecní noviny – vychází v nákladu 1000 ks cca 4x ročně a do schránek je distribuován zdarma, také jsou ke stáhnutí na internetových stránkách obce. V obecních novinách je na začátku slovo úvodem od vedení obce kde se vyjadřují, co trápí obec, či k aktuální celospolečenské situaci – energetické, covidové atd. Navazují zápisy ze zastupitelstva, o dotacích, schválených smlouvách, převodech peněz. Dále navazuje aktuality obecního úřadu stalo se a co se stane.

Pokračuje kalendářem kulturních akcí a sportem. Noviny mají od 52 až po cca 64 stránek, jsou velmi dobře zpracovány.

Obec žije velmi bohatým komunitním životem a je velmi praktické propojení obecního úřadu, ve stejné budově je v provozu i restaurace s tzv. navazujícím dvorkem – oplocenou plochou s posezením, kde se odehrává mnoho společenských akcí, viz foto.

Občané mohou využívat od roku 2020 mobilní rozhlas, poté co se zaregistrují, dostávají zdarma na své telefony SMS zprávy, hlasové zprávy a e-maily o dění v obci – například na odstávky energií, výpadky vody, čištění ulic, pozvánky na kulturní a sportovní akce. V době covidu byla obec schopna zorganizovat i pro sousední obce očkování pro seniory. Pokračovali s organizací očkování pro druhou a třetí dávku i přes to, že obci chybí ordinace jakéhokoliv lékaře. Z vlastní zkušenosti, mohu potvrdit velmi dobrou organizaci od obce při očkování mojí maminky, která je v důchodovém věku (velen.cz).

Obec provozuje „knihobudky“ přibližně od roku 2017 a velmi úspěšně. Jsou rozmístěny na autobusových zastávkách a u laviček, viz Obr. 12. Občané tak mají možnost předávat nepotřebné knihy do dalšího oběhu a nezatěžovat životní prostředí.

Obr. 12 - Knihobudka v obci Veleň, zdroj: autor

4.1.8 Uskutečněné a plánované projekty

V následující Tab. 16 lze vidět seznam uskutečněných projektů zveřejněných na webových stránkách obce Veleň.

Tab. 16 - Seznam uskutečněných projektů²⁴

Název projektu	Datum uskutečnění
Vybudování čističky odpadních vod	1998
3. etapa vybudování kanalizace	03/2000–09/2002
Výstavba vodovodní sítě z Káraný, úpravny vody a zemní vodojem	2007–2009
Výstavba dětského hřiště v ul. U Sluh	04/2011
Rekonstrukce školní kuchyně v MŠ	07/2012–08/2012
Rekonstrukce komunikací ul. Příčná a U Kovárny	07/2012–11/2012
Rekonstrukce ulice Fr. Pokorného	04/2013
Rekonstrukce a rozšíření MŠ	2013
Rekonstrukce ulic Na Růžku, Ke Hřišti, U Sluh	03/2014–06/2014
Rekonstrukce staré budovy ZŠ	2014–2015
Rekonstrukce ulic V Zahradě, U Kovárny, Dlouhá	06/2014–09/2014
Rekonstrukce ulic U Lípy v Mírovicích	11/2013–04/2014
Rekonstrukce ulice U Větrolamu	2015
Rekonstrukce Obecního domu čp. 7	2015–2016
Rekonstrukce zatáčky v Mírovicích	2016
Rekonstrukce veřejného osvětlení	2017
Rekultivace a ozelenění skládky Veleň	2017
Výstavba nové budovy ZŠ	2017–2019
Výsadba stromů	2017
Intenzifikace ČOV Veleň	2018–2020

Z uskutečněných projektů si lze všimnout postupnému rozvoji obce Veleň, kdy mezi lety 1998 až 2009 byly zcela nově vybudovány nebo rozšířeny inženýrské sítě a s nimi spojené zařízení pro základní potřeby obyvatel, tj. ČOV, vodovodní sítě, kanalizace. Poté v dalším období mezi lety 2010 až 2020 docházelo k rekonstrukci ulic a toto období bylo završeno výstavbou zcela nové ZŠ.

Mezi lety 2012 a 2016 byla provedena rekonstrukce 9 ulic, což při celkovém počtu 21 ulic v obci Veleň, představuje 43 %.

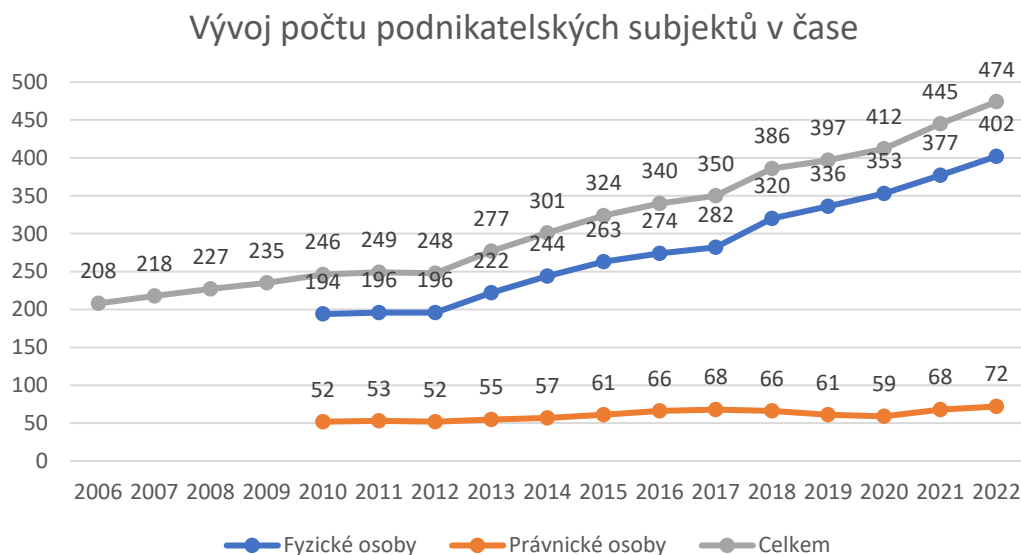
Probíhající a plánované projekty:

Obec plánuje opravit statek č. 15 pro účely vytvoření lékařských ordinací, knihovnu, obchod a podobně. Obec by ráda na opravu financovala z dotací.

²⁴Zdroj: <https://www.velen.cz/>

4.1.9 Podnikatelská struktura obce

Dle databáze Českého statistického úřadu byl zpracován vývoj počtu evidovaných podnikatelských subjektů v obci Veleň.

Obr. 13 - Vývoj počtu podnikatelských subjektů²⁵

V grafu na Obr. 13 si lze všimnout, že v letech 2006 až 2009 byl evidován pouze celkový počet podnikatelských subjektů. Dle druhu podnikatelského subjektu se začalo evidovat od roku 2010.

Z grafu lze vyčíst, že největší nárůst v čase je zaznamenáván u fyzických osob. Tento nárůst je reprezentován hodnotou 6,26 % průměrného tempa růstu. Přitom u právnických osob je hodnota průměrného tempa růstu rovna 2,75 %. Průměrné tempo růstu celkového počtu podnikatelských subjektů v obci Veleň je rovna 5,28 %.

4.1.10 Hospodaření obce

Pro analýzu rozpočtů obce za jednotlivé roky byla využita veřejně dostupná databáze MONITOR od Ministerstva financí ČR. Pro analýzu jednotlivých rozpočtů bylo vybráno období od 12. 2010 do 11. 2022.

²⁵zdroj: ČSÚ 2023, vlastní zpracování

Tab. 17 - Časový vývoj rozpočtu obce Veleň²⁶

Sledované období	Příjmy [Kč]	Výdaje [Kč]	Saldo [Kč]
12. 2010	8 789 580	9 068 320	-278 740
12. 2011	11 401 964	13 964 210	-2 562 246
12. 2012	15 499 863	16 491 744	-991 881
12. 2013	18 264 795	21 240 993	-2 976 198
12. 2014	30 314 827	27 586 657	+2 728 170
12. 2015	30 558 824	36 097 767	-5 538 943
12. 2016	24 080 658	16 642 254	+7 438 404
12. 2017	25 657 592	22 342 632	+3 314 960
12. 2018	54 311 649	73 641 523	-19 329 875
12. 2019	95 831 234	99 875 108	-4 043 874
12. 2020	32 837 307	26 108 075	+6 729 232
12. 2021	39 587 121	31 122 925	+8 464 196
11. 2022	33 655 695	44 116 208	-10 460 512

Za sledované období získala obec Veleň celkově 420 791 109 Kč v příjmech a uhradila částku 438 298 416 Kč ve výdajích. Za toto období je obec Veleň ve ztrátě 17 507 307 Kč. Z tabulky je patrné, že v letech 2018 a 2019 došlo ke skokovému navýšení příjmů a výdajů. Důvodem tohoto skokového navýšení je výstavba nové ZŠ.

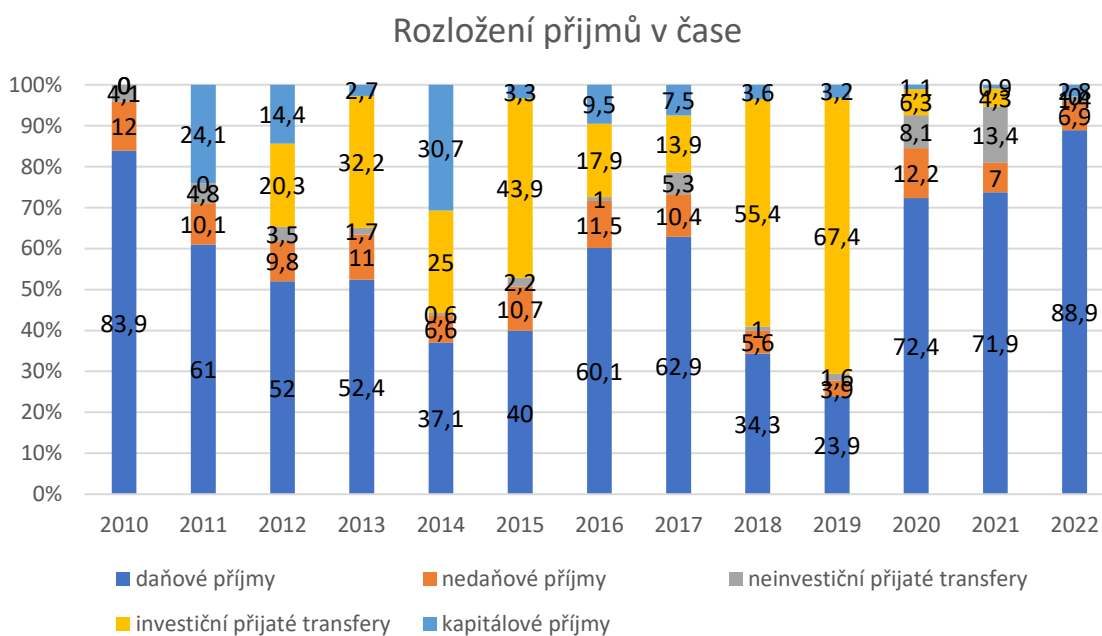
Z hlediska dlouhodobých závazků disponuje obec Veleň úvěrem od Komerční banky, a.s. ve výši 20 000 000 Kč, který do 12/2021 uhradila částkou 3 175 000 Kč a tudíž 16 825 000 Kč zbývá k uhrazení.

Pravidlo rozpočtové odpovědnosti obce Veleň je na hodnotě 30,24 % k datu 12. 2021, tudíž je v polovině intervalu, které určuje Ministerstvo financí ČR.

Na Obr. 14 a Obr. 15 lze vidět průběh rozložení příjmů a výdajů v čase. Z Obr. 14 lze vyčíst, že začátek a konec sledovaného období (roky 2010 a 2022) jsou si z hlediska rozložení příjmů velice podobné, neboť daňové příjmy přesahovaly 80 % celkových příjmů obce. V roce 2022 dosahovaly daňové příjmy nejvyššího podílu příjmů, tj. 88,90 %.

²⁶Zdroj: MONITOR, <https://monitor.statnipokladna.cz/ucetni-jednotka/00240940/prehled?rad=j&obdobi=1812>

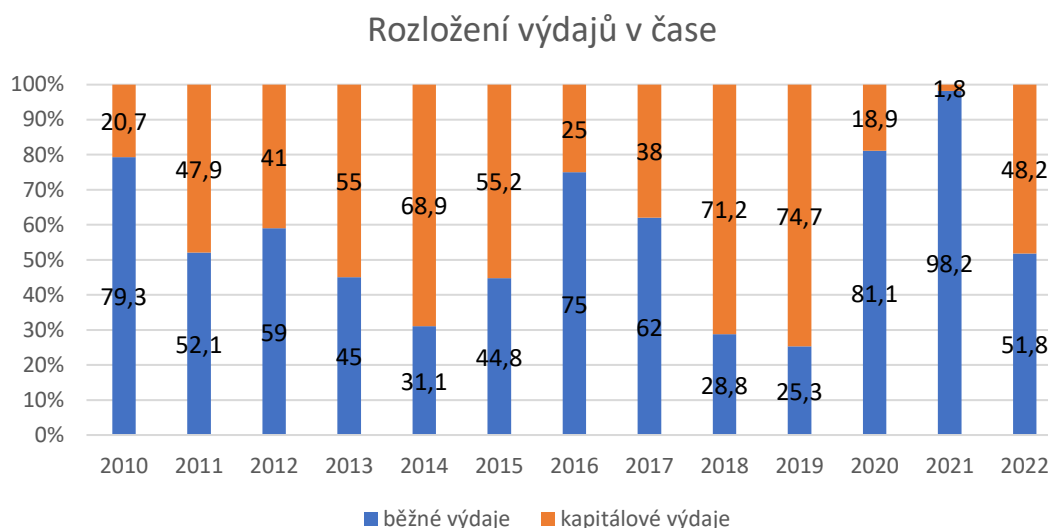
V rozmezí těchto dvou let (2010 a 2022) docházelo ke kolísání podílu daňových příjmů vlivem narůstajícího podílu investičních přijatých transferů. Tento jev byl ovlivněn uskutečněnými projekty. V roce 2012 začala obec s rekonstrukcí ulic, což se projevilo i na příjmech, kdy v tomto roce došlo k prvnímu nárůstu investičně přijatých transferů ve sledovaném období. V roce 2016 a 2017 došlo k poklesu podílu investičně přijatých transferů a nárůstu podílu daňových příjmů. Nejvyšší hodnoty podílů investičně přijatých transferů zaznamenala obec Veleň v letech 2018 (55,40 %) a 2019 (67,4 %). V těchto letech došlo k výstavbě nové budovy ZŠ. Poté v letech 2020 a 2021 došlo k razantnímu poklesu podílu investičně přijatých transferů.

Obr. 14 - Rozložení příjmů v čase²⁷

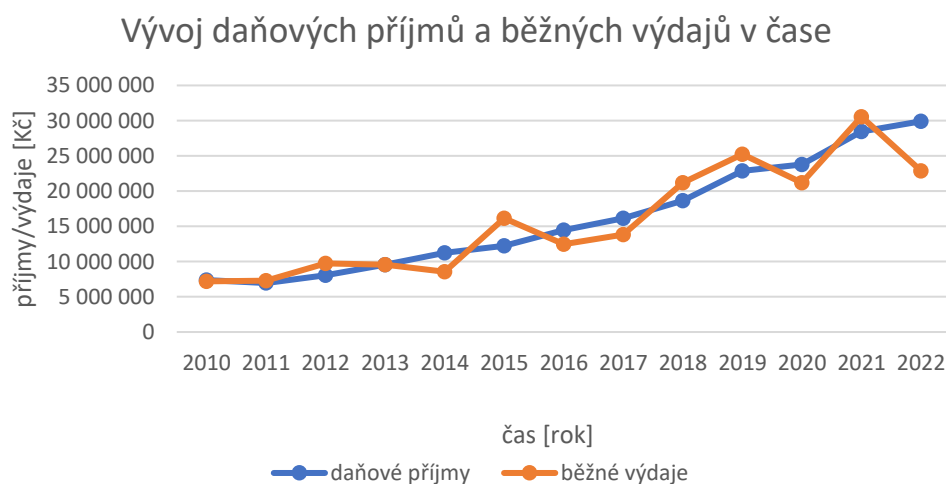
²⁷Zdroj: MONITOR, <https://monitor.statnipokladna.cz/ucetni-jednotka/00240940/prehled?rad=j&obdobi=1812>

Na Obr. 15 lze vidět zjednodušený průběh výdajů v čase obce Veleň. Průběh výdajů je obdobný jako průběh výdajů, kromě roku 2022. V tomto roce byl podíl kapitálových výdajů roven hodnotě 48,20 %, přitom daňové příjmy dosahovaly hodnoty 88,90 %.

Obr. 15 - Rozložení výdajů v čase²⁸

Pokud budeme zkoumat pouze daňové příjmy v čase, lze si všimnout skoro lineárního růstu. Podobný růst si lze všimnout i u běžných výdajů. Srovnání daňových příjmů a běžných výdajů lze vidět na Obr. 16.

Obr. 16 - Porovnání daňových příjmů a běžných výdajů²⁹

²⁸Zdroj: MONITOR, <https://monitor.statnipokladna.cz/ucetni-jednotka/00240940/prehled?rad=j&obdobi=1812>

²⁹Zdroj: MONITOR, <https://monitor.statnipokladna.cz/ucetni-jednotka/00240940/prehled?rad=j&obdobi=1812>

Z Obr. 16 je patrné, že běžné výdaje kopírují růst daňových příjmů a nedochází k velkým rozdílům mezi těmito dvěma složkami rozpočtu. Daňové příjmy dosáhly ve sledovaném období 12,37 % průměrného tempa růstu. Běžné výdaje dosáhly ve sledovaném období 10,11 % průměrného tempa růstu.

Tab. 18 - Příjmy obce na obyvatele a ukazatel dluhové služby mezi lety 2018 až 2021³⁰

rok	2018	2019	2020	2021
počet obyvatel	1529	1641	1719	1757
příjem obce	54 311 649,00 Kč	95 831 234,00 Kč	32 837 307,00 Kč	39 587 121,00 Kč
příjem obce/obyvatel	35 521,02 Kč	53 398,07 Kč	19 102,56 Kč	22 531,08 Kč
ukaz. dluh. služby	0,75 %	1,32 %	5,70 %	3,96 %

Přepočet příjmu obce na jednoho obyvatele v Tab. 18 je ovlivněn výstavbou školy. Ukazatel dluhové služby ukazuje zadluženost obce, limit stanové výše činí 30% dluhové služby, jako optimum se hodnotí minimum, v porovnání se Středočeským krajem, který za rok 2021 vykazoval ukazatel dluhové služby 0,72 %, tak obec vykazuje vyšší hodnotu, ale to neznamená, že by obec špatně hospodařila, opět je to důsledkem výstavby základní školy.

³⁰Zdroj: Monitor, statistická pokladna, vlastní úprava, dostupné z: <https://monitor.statnipokladna.cz/ucetni-jednotka/00240940/prehled>

5 Výsledky a diskuse

V diplomové práci byla obec Veleň hodnocena v oblasti ekonomické, sociální, environmentální a správě věcí veřejných pro zjištění, jak obec naplňuje principy udržitelného rozvoje. V návaznosti, jak se tyto hodnocené oblasti prolínají, jsou výsledky zpracovány v následném textu volně bez rozdělení do jednotlivých oblastí.

Veleň je venkovská obec v zázemí metropole hlavního města Prahy, přímo ležící na hranici s hlavním městem. Jedná se o obec, která se velmi rychle rozrůstá, kde došlo k výstavbě domů mezi roky 2011 a 2021, z 290 na 554. Během deseti let došlo tedy téměř ke zdvojnásobení. S výstavbou domů se pojí i následný vzrůstající se počet obyvatel, v roce 2010 z počtu obyvatel 901 na 1757 v roce 2021. Zastoupení ženského a mužského pohlaví je vyrovnaný. Průměrný věk se v obci snížil, z hodnoty v roce 2010 41,6 let na 35,2 let v roce 2021. Index stáří se snížil z hodnoty 121,5 na hodnotu 41,1. Migrační přírůstek vykazuje obec v kladných číslech, kdy došlo k přírůstku obyvatel stěhováním mladých lidí. Důsledkem rozvoje obce dochází k úbytku zemědělské půdy a ke zvyšování zastavěnosti ploch. Koeficient ekologické stability dosahuje nízkých hodnot, s velmi mírným zlepšováním z hodnoty 0,08 v roce 2015 na hodnotu 0,11 v roce 2021.

Základní škola v obci měla nedostatečnou kapacitu žáků, obec tedy přistoupila k výstavbě základní školy. Zatímco obec vyřešila nárůst nejmladšího obyvatelstva s rekonstrukcí a rozšířením mateřské školy, a následnou výstavbou základní školy, tak obec zatím nedisponuje žádným zařízením pro péči o seniory. V obci chybí jakákoliv lékařská péče, proto obyvatelé musí za zdravotní péči dojíždět. Obec plánuje opravit objekt bývalého statku a zřídit ordinace lékařů.

Obyvatelé se velmi aktivně účastní voleb, jak na místní úrovni, tak vyšší úrovně. Není jim lhostejné, kdo bude vládnout v obci, kraji nebo ve státě, či kdo bude prezident.

I přes to, že se počet obyvatel zvyšuje, produkce odpadu se snižuje, ale již se nesnižují náklady na svoz a likvidaci odpadů. Obec má rozmístěné odpadní nádoby na tříděný odpad po obci. Náklady vynaložené na ochranu životního prostředí mají snižující se tendenci. V obci funguje čistička odpadních vod.

Komunitní život je v obci velmi bohatý. Od malých občanů až po ty nejstarší. V obci funguje divadelní spolek, hasiči, chovatelé, klub seniorů, TJ Slavoj Veleň. Obec pořádá velmi mnoho akcí pro všechny kategorie obyvatel. Informovanost občanů je prostřednictvím internetových stránek, obecních novin, mobilního rozhlasu a vývěsek.

V ekonomické oblasti si vede obec velmi dobře. Ukazatel dluhové služby se sice mírně zvýšil, a nyní dosahuje 3,96 %, ale neznamená, že by obec špatně hospodařila, je to důsledkem výstavby školy, což je velká investice na tak malou obec. Obec dokázala čerpat velmi aktivně dotace na uskutečněné projekty v obci. Nejvyšší hodnoty podílu investičně přijatých transferů zaznamenala při výstavbě školy. Předcházející nárůst přijatých dotací se odehrál při postupných rekonstrukcích ulic. Obec hospodaří vyrovnaně. Strategické dokumenty se průběžně aktualizují, z rozvojového plánu se plní vytyčené cíle.

Tím, jak roste počet obyvatel, roste počet podnikatelských subjektů v obci. Nezaměstnanost v obci dosahuje velmi nízkých hodnot. Co se týká hodnocení dopravní obslužnosti, jako velkým handicap je absence železničního spojení, ale velmi dobře to nahrazuje autobusová doprava.

V následující části práce je uvažovaná prognóza růstu obyvatel obce Veleň. Pro předpokládaný růst nově přistěhovaných obyvatel se uvažuje průměrné tempo růstu 4,15 %, které obec dosáhla během posledních 21 let.

V tomto tempu růstu jsou zohledněny 2 fáze růstu obyvatel. V první fázi docházelo pouze nepatrnému růstu obyvatel, a ve druhé fázi došlo k prudkému růstu obyvatel. Zvolené časové období pro tuto simulaci je zvoleno taktéž 21leté období. Na konci tohoto období je předpokládán nárůst obyvatel z počtu 1 757 v roce 2021, na 3 962 v roce 2042, jedná se tedy o 125,52% nárůst obyvatel oproti roku 2021.

Dále se předpokládá, že nově přistěhovaná rodina bude složena ze 4 obyvatel a vybuduje pro sebe jeden nový dům se zahradou o celkové rozloze 1 100 m². Z tohoto předpokladu dojde k nárůstu počtu domů z 554 v roce 2021 na 1 105 v roce 2042, což by znamenal nárůst zastavěné plochy o 60,65 ha půdy. Nutno podotknout, že do nově zastavěné plochy je započtena pouze výstavba samostatných rodinných domů. Není zde zahrnuta výstavba potřebných komunikací a další stavebních jednotek, které jsou nutné vybudovat pro nově přistěhované obyvatelstvo (potravinové samoobsluhy, zdravotní střediska, domov pro seniory, sportovní střediska, dětská hřiště, veřejné zahrady). V této hypotéze není uvažována výstavba bytových domů, což by snížilo zástavbovou plochu obce, ale zapříčinilo by vyšší nároky pro výstavbu veřejných rekreačních středisek (dětská hřiště, veřejné zahrady, střediska pro sportovní vyžití) a rozšíření dopravní infrastruktury.

6 Závěr

Diplomová práce se zabývala udržitelným rozvojem na úrovni venkova, v obci Veleň ve Středočeském kraji. Cílem diplomové práce bylo zjistit, jak obec Veleň naplňuje principy udržitelného rozvoje. V teoretické části práce pojmenovala hlavní principy udržitelného rozvoje z tištěných a internetových zdrojů. Praktická část v případové studii hodnotila naplňování těchto principů v podmínkách českého venkova prostřednictvím indikátorů udržitelného rozvoje v oblastech ekonomické, environmentální a sociální.

V obci obyvatelé a vedení obce fungují ve vzájemné úctě, angažují se ve spolcích, klubech a kroužcích napříč věkovými skupinami. Aktivně se zapojují do dění v obci a pomáhají i sousedním obcím. Obec je v ekonomické oblasti na velmi dobré úrovni, hospodaří vyváženě, dopravní obslužnost je zajištěna. V environmentální oblasti je mnoho věcí ke zlepšení, jak ve výdajích na zlepšování životního prostředí, tak v třídění produkce odpadu.

Na základě vyhodnocených dat můžeme říci, že obec v dnešní době splňuje naplňování principů udržitelného rozvoje. Hrozbou je, zda se obec tímto tempem bude rozvíjet, pokud bychom použili procento růstu obyvatel, tak se obec do dvaceti let cca zdvojnásobí a bude dosahovat necelých 4 000 obyvatel, dle zákona o obcích by již mohla být zařazena mezi města. Musíme brát v potaz, že nyní je v obci občanská vybavenost pro menší rozrůstající se obec s absencí zdravotní péče a se zařízením pro seniory.

Takže obecně závisí budoucí směřování a rozvoj obce na nynějším a budoucím vedením obce. Má několik variant, buď se bude soustředit pouze na výstavbu obytných domů bez rozvoje/vybudování potřebných sociálních objektů a bude stále závislá na okolních obcích/Prahy např. pro lékařskou péči atd. nebo půjde jinou cestou a to, že se bude snažit vybudovat takovou obec, která bude „soběstačná“ a bude dodávat svým občanům potřebnou podporu.

V důsledku atraktivity obce v blízkosti metropole hlavního města Prahy, se sice obec rozvíjí, ale záleží, pokud to bude do budoucna na úkor zemědělské půdy. Tímto jednáním současná generace zastaví zemědělskou půdu a budoucím generacím zanechá zastavěnou plochu. A tady se vracíme ke Kohákovi, zda je samozřejmé chtít a mít víc, než měla předešlá generace, tak odpověď na otázku, zda se obec chová udržitelně není tak jednoznačná. Kohák uvádí že řešením ekologické krize je skromnější lidstvo.

7 Seznam použitých zdrojů

GORE, Al. *Země na misce vah: Ekologie a lidský duch*. Praha: Argo, 1994. ISBN 80-85794-21-7.

HÁK, Tomáš, Hana KOLÁŘOVÁ a Bedřich MOLDAN, ed. *K udržitelnému rozvoji České republiky: vytváření podmínek*. Praha: Centrum Univerzity Karlovy pro otázky životního prostředí, 2002. ISBN isbn80-238-8378-x.

KELLER, Jan. *Přemýšlení s Josefem Vavrouškem*. Praha: G plus G, 1995. Zde a nyní (G plus G). ISBN 80-901896-1-x.

KOHÁK, Erazim. *Zelená svatozář: kapitoly z ekologické etiky*. 2. přeprac. vyd. Praha: Sociologické nakladatelství, 2000. ISBN 978-80-85850-86-4.

LA COURT, Thijs de. *Klíč k naší společné budoucnosti: co skrývá zpráva Brundtlandové?*. Praha: Ministerstvo životního prostředí České republiky ve spolupráci s hnutím Brontosaurus v EkoCentru Brno, 1992. ISBN 80-85368-25-0.

MAJEROVÁ, Věra, Tomáš KOSTELECKÝ a Luděk SÝKORA. *Sociální kapitál a rozvoj regionu: příklad Kraje Vysočina*. Praha: Grada, 2011. Sociologie (Grada). ISBN 978-80-247-4093-5.

MEADOWS, Donella H. a Dennis L. MEADOWS. *Překročení mezí: konfrontace globálního kolapsu s představou trvale udržitelné budoucnosti*. Praha: Argo, 1995. ISBN 80-85794-83-7.

MOLDAN, Bedřich. *Příroda a civilizace: životní prostředí a rozvoj lidské civilizace*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1997. Odborná literatura pro žáky a veřejnost. ISBN 80-04-26434-4.

MOLDAN, Bedřich. *Podmaněná planeta*. Praha: Karolinum, 2009. ISBN 978-80-246-1580-6.

MOLDAN, Bedřich. *Vesmír: Dlouhý stín Tichého jara. Vesmír: Dlouhý stín Tichého jara*. Praha: © VESMÍR, spol. s r. o., 2021, 2021(11), 1. ISSN 1214-4029.

MOLDAN, Bedřich. *(Ne)udržitelný rozvoj: ekologie - hrozba i naděje*. 2. vyd. V Praze: Karolinum, 2003. ISBN 80-246-0769-7.

Naše společná budoucnost: světová komise pro životní prostředí a rozvoj. Praha: Academia, 1991. ISBN 80-85368-07-2.

PETRŽILKA, Radek, 2014. Dějiny města Mostu v datech. Vyd.1. Most: Hněvín, 445 s. ISBN 978-80-8654-36-2.

SKÁCEL, František a Viktor TEKÁČ. *Analýza ovzduší*. Praha: Vysoká škola chemicko-technologická v Praze, 2019. ISBN 978-80-7592-038-6.

VOTRUBEC, Ctibor. *Lidská sídla, jejich typy a rozmístění ve světě*. Praha: Academia, 1980. ISBN 21-016-80.

7.1 Internetové zdroje

ČESKÁ REPUBLIKA. Sbíрка zákonů: Zákon o životním prostředí. In: *Sbíрка zákonů*. Praha: Federální ministerstvo vnitra, 1992, ročník 1992, částka 4, číslo 17. Dostupné také z: <file:///C:/Users/Dell/Downloads/sb004-92.pdf>

Dějiny. *The Club of Rome* [online]. Švýcarsko: The Club of Rome, © 2022 [cit. 2022-08-21]. Dostupné z: <https://www.clubofrome.org/history/>

Evropská komise: Zastoupení v České republice. *Bezpečná zima díky úsporám energie: Komise navrhuje plán na snížení poptávky po plynu s cílem chránit EU před omezováním odoávek* [online]. 20. červenec 2022 [cit. 2022-08-13]. Dostupné z: https://czechia.representation.ec.europa.eu/bezpecna-zima-diky-usporam-energie-komise-navrhuje-plan-na-snizeni-poptavky-po-plynu-s-cilem-chranit-2022-07-20_cs

Metodika pro místní Agendy 21 v ČR - přílohy: Deklarace z Rio de Janeiro o životním prostředí a rozvoji (1992) [online]. In: . 1992, s. 15 [cit. 2022-08-28]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20150923201658/http://www.cenia.cz/web/www/web->

[pub2.nsf/\\$pid/CENMSFL5ZKH1/\\$FILE/Method-MA21_06-priloha1-deklaraceUR_0503.pdf](https://pub2.nsf/$pid/CENMSFL5ZKH1/$FILE/Method-MA21_06-priloha1-deklaraceUR_0503.pdf)

Maastrichtská smlouva o Evropské unii: Smlouva o Evropské unii. In: Maastricht, 1992, C 191. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/LSU/?uri=CELEX:11992M/TXT>

Amsterodamská smlouva: Amsterodamská smlouva pozměňující Smlouvu o Evropské unii. In: Amsterdam, 1997, C 340. Dostupné také z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/LSU/?uri=CELEX:11997D/TXT>

Úřední věstník Evropské unie: Konsolidovaná znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie [online]. 7.6.2016. Luxembourg: Publications Office of the European Union, 2016 [cit. 2022-09-17]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/ALL/?uri=celex:12016ME/TXT>

United Nations: Transformace našeho světa: Agenda 2030 pro udržitelný rozvoj [online]. New York: Organizace spojených národů [cit. 2022-09-17]. Dostupné z: <https://sdgs.un.org/2030agenda>

SDGs jako globální plán na cestu z krize. *United Nations: Information Centre Prague* [online]. Praha: UNIC Praha, © 2022, 11.8.2022 [cit. 2022-09-18]. Dostupné z: <https://www.osn.cz/sdgs-jako-globalni-plan-na-cestu-z-krize/>

Strategický rámec Česká republika 2030. Praha: Úřad vlády České republiky, Odbor pro udržitelný rozvoj, 2017. ISBN:978-80-7440-181-7.

Strategický rámec udržitelného rozvoje České republiky: Strategic framework for sustainable development in the CR. Praha: Ministerstvo životního prostředí, 2010. ISBN 978-80-7212-536-4.

Ministerstvo pro místní rozvoj ČR: Základní dokumenty [online]. Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, © 2022 [cit. 2022-09-25]. Dostupné z:

<https://www.mmr.cz/cs/ministerstvo/regionalni-rozvoj/informace,-aktuality,-seminare,-pracovni-skupiny/psur/uvodni-informace-o-udrzitelnem-rozvoji/zakladni-dokumenty>

Cíle udržitelného rozvoje SDGs [online]. Praha: Informační centrum OSN, Praha, (c) UNIC Praha [cit. 2022-09-28]. Dostupné z: <https://www.osn.cz/osn/hlavni-temata/sdgs/>

Společnost pro trvale udržitelný rozvoj: Dvorana slávy [online]. Praha [cit. 2022-10-02]. Dostupné z: https://stuz.cz/index.php?option=com_content&view=article&id=580:doc-josef-vavrousek&catid=62&Itemid=80

Wikipedia: Bedřich Moldan. In: *Wikipedia: the free encyclopedia* [online]. San Francisco (CA): WikimediaFoundation, 2001-, 17.12.2021 [cit. 2022-10-02]. Dostupné z: https://cs.wikipedia.org/wiki/Bed%C5%99ich_Moldan

PERLÍN, RNDr. Radim. Vymezení venkovských obcí v Česku. *Deník veřejné správy: Veřejná správa online* [online]. Praha: © 2022 Triada, spol. s r.o., 14. 7. 2009 [cit. 2022-10-08]. Dostupné z: <http://denik.obce.cz/clanek.asp?id=6384068>

Strategie regionálního rozvoje ČR 2021+ [online]. Praha: ©2022 Ministerstvo pro místní rozvoj ČR [cit. 2022-10-08]. Dostupné z: <https://mmr.cz/getmedia/58c57a22-202d-4374-af5d-cbd8f9454adb/SRR21.pdf.aspx?ext=.pdf>

Zelená dohoda pro Evropu: Oficiální stránky Evropské unie [online]. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie, 2019 [cit. 2022-10-09]. Dostupné z: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/LSU/?uri=COM:2019:640:FIN>

Ministerstvo pro místní rozvoj ČR: Koncepce rozvoje venkova [online]. Praha, 2019 [cit. 2022-10-17]. Dostupné z: <https://www.mmr.cz/cs/ministerstvo/regionalni-rozvoj/regionalni-politika/koncepce-a-strategie/koncepce-rozvoje-venkova>

PERLÍN, Radim. *Venkov, typologie venkovského prostoru*. Praha, nedatováno. Katedra sociální geografie a regionálního rozvoje PřF UK.

Typologie venkovských území Česka v úrovni obcí: Atlas rozvoje venkova [mapa online]. Ostrava: Ostravská univerzita, 2021 [cit. 2022-10-21]. Dostupné z: <https://atlasvenkova.osu.cz/mapove-vystupy/#demografie>

Diskusní dokument: Směrování k udržitelné Evropě do roku 2030 [online]. Brusel, © Evropská unie, 2019 [cit. 2022-10-28]. ISBN 978-92-79-98935-3.

VALINOVÁ, Eliška. Indikátory udržitelného rozvoje. *Statistika&my: Magazín českého statistického úřadu* [online]. Praha, 2018, 4.12.2018 [cit. 2022-11-06]. Dostupné z: <https://www.statistikaamy.cz/2018/12/04/indikatory-udrzitelneho-rozvoje/>

Územní plán obce Veleň: Úplné znění po změnách č. 1, 2, 3, 4, 5 a 6. In: . listopad 2019. Dostupné také z: file:///C:/Users/Dell/Downloads/textova_cast-4.pdf

Centrum pro otázky životního prostředí: Oddělení indikátorů enviromentální udržitelnost. *Univerzita Karlova* [online]. Praha: Univerzita Karlova [cit. 2023-02-04]. Dostupné z: zp.cuni.cz/czp/index.php/cz/o-centru1/oddeleni-indikatoru-environmentalni-udrzitelnosti/12-co-jsou-to-indikatory

Centrum pro otázky životního prostředí: Oddělení indikátorů enviromentální udržitelnost. *Univerzita Karlova* [online]. Praha: Univerzita Karlova [cit. 2023-02-04]. Dostupné z: zp.cuni.cz/czp/index.php/cz/o-centru1/oddeleni-indikatoru-environmentalni-udrzitelnosti/12-co-jsou-to-indikatory

Veleň: *Oficiální stránky obce Veleň* [online]. Veleň, c 13.02.2023 [cit. 2023-02-13]. Dostupné z: <https://www.velen.cz/>

8 Seznam obrázků, tabulek, grafů a zkratk

Obr. 1 - Vymezení území SRR 21+	25
Obr. 2 - Typologie venkovských území Česka	28
Obr. 3 - Umístění obce Veleň, hranice hl. m. Praha.....	33
Obr. 4 - Obec Veleň, dle typologie	34
Obr. 5 - Vojenské (josefské) mapování – Čechy list č. 91	35
Obr. 6 - Stará budova základní školy, obec Veleň, zdroj: autor	36
Obr. 7 - Výřez aktuálního stavu zveřejnění povodňového plánu obce, 2023	39
Obr. 8 -Mratínský potok, záplavové území pro Q5, Q20, Q100, Q500	40
Obr. 9 - Historický vývoj počtu domů	40
Obr. 10 - Vývoj počtu obyvatel	41
Obr. 11 - Nová budova základní školy a její příjezdová cesta, zdroj: autor	48
Obr. 12 - Knihovna v obci Veleň, zdroj: autor.....	50
Obr. 13 - Vývoj počtu podnikatelských subjektů	52
Obr. 14 - Rozložení příjmů v čase	54
Obr. 15 - Rozložení výdajů v čase	55
Obr. 16 - Porovnání daňových příjmů a běžných výdajů	55

8.1 Seznam tabulek

Tab. 1 - Cíle udržitelného rozvoje (SGDs)	18
Tab. 2 - Principy udržitelného rozvoje České republiky 2010	22
Tab. 3 - Principy udržitelného rozvoje České republiky 2030	23
Tab. 4 - Oblasti cílů udržitelného rozvoje České republiky 2030	23
Tab. 5 - Druhy pozemků obce Veleň mezi lety 2015 a 2021	35
Tab. 6 - Volební účast do zastupitelstva obce Veleň.....	37
Tab. 7 - Volební účast prezidenta v obci Veleň	37
Tab. 8 - Volební účast do Poslanecké sněmovny, Senátu Parlamentu ČR a Evropského parlamentu v obci Veleň	37
Tab. 9 - Průměrný věk a index stáří (časová řada) – obec Veleň, stav k 31. 12. 2021	41
Tab. 10 - Pohyb obyvatel	42
Tab. 11 - Dokončené byty.....	42
Tab. 12 - Nezaměstnanost obce Veleň.....	43
Tab. 13 - Ceník svozu odpadů v roce 2023.....	45

Tab. 14 - Produkce odpadu v tunách dle jednotlivých kódů v obci Veleň.....	46
Tab. 15 - Náklady vynaložené na ochranu životního prostředí.....	47
Tab. 16 - Seznam uskutečněných projektů	51
Tab. 17 - Časový vývoj rozpočtu obce Veleň.....	53
Tab. 18 - Příjmy obce na obyvatele a ukazatel dluhové služby mezi lety 2018 až 2021	56